

KULTÚRA

ROČNÍK XXV. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

12. JANUÁRA 2022

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Kresba: Andrej Mišanek

Spisovateľ a novinár K. Čulen bol jedným z tých politických utečencov, ktorí v roku 1945 odchádzali na Západ, aby unikli väzeniu a iným aktom bezprávia, ktoré prichádzali s postupom sovietskej armády. Krutou iróniou osudu sa v júni 1945 stal väzňom amerického koncentračného/zaist'ovacieho tábora, v ktorom musel strádať a žiť 328 dní, teda skoro 11 mesiacov. V denníkovom zápise dňa 13. januára 1946 s trpkosťou v duši označuje tieto trestné zariadenia za produkt západných kultúrnych národov, menovite „Britov, ktorí to vymysleli, Nemcov, ktorí to zdokonalili, Američanov, ktorí tomu nasadili korunu.“

K. Čulen nemá celkom pravdu: Ak pod pojmom koncentračný tábor sa rozumie lokalita, kde vládna moc násilne umiestňuje osoby, alebo skupiny ľudí, s ktorých postojom, názormi alebo náboženskou, rasovou, či národnou odlišnosťou nesúhlasí, tak potom prvenstvo patrí Američanom. Tam v roku 1830 Kongres a Prezident Andrew Jackson uzákonili tzv. Indian Removal Act, na základe ktorého tisíce domorodých Indiánov bolo vysídlených zo svojich tradičných územných oblastí sústredených do tzv. rezervácií, kde potom v biede a v hlade živorili a zomierali.

Britská vláda zaviedla podobné zariadenie v Južnej Afrike počas tzv. Búrkej vojny v rokoch 1900-1902 a nazvali ich „concentration camps“. Bol to britský variant amerických rezervácií. Britskí vojaci násilne a bez zákonného podkladu „sústredili“ do týchto táborov rodiny známych bojovníkov a iné podozrivé civilné osoby, aby nemohli materiálne pomáhať svojim bojujúcim otcom, bratom, susedom, krajanom. Odtiaľto potom vošlo meno „koncentračný tábor“ do lexikónov a slovníkov.

Slovenský GULAG

Koncentračné tábory si veľmi rýchlo osvojili totalitné režimy. V ich rukách sa z nich stali zbrane na likvidáciu politických, ideologických a triednych nepriateľov – skutočných i vymyslených. Nacistické koncentračné tábory a sovietske pracovné tábory GULAG (Главное управление лагерей и мест заключения) sú dnes synonymom neľudskej ohavnosti a symbolom ideologickej nenávisti a bezprávneho vyčinenia.

Smutnou skutočnosťou ostáva, že v 20. storočí sa koncentračné tábory objavujú v rozličných obmenách a verziách tak v konaní veľmocí, ako aj v histórii menších a malých štátov.

Druhá svetová vojna (1939-1945) zaznamenala celú epidémiu koncentračných, zaist'ujúcich a pracovných táborov nielen v nacistickom Nemecku, fašistickom Taliansku a imperialistickom Japonsku a na územiach pod ich kontrolou, ale aj vo Veľkej Británii a v Spojených štátoch; o Sovietskom zväze ani nehovoriac. Do týchto trestných zariadení putovali hlavne príslušníci a sympatizanti domnelých i skutočných nepriateľov. Vo väčšine prípadov išlo o nevinné obeť. Násilným vysídleniam a zatýkaniam neunikli ani starci, ani ženy, ani deti. V USA boli

takto postihnutí Japonci, v Británii Nemci, Taliani, ale v jednom období aj židovskí utečenci z Nemecka, alebo Rakúska, no a v Sovietskom zväze boli zo svojich rodísk deportované do sibírskeho tábora odvečené celé národnostné skupiny Krymských Tatárov, Povolžských Nemcov, Čečencov atď.

A čo je ešte smutnejšie, koncentračné tábory nezaničili ani po skončení vojny, ba ani po páde totalitných režimov ako bol nacizmus a fašizmus. Pretrvávajú aj dnes, aj keď pod iným menom, aj keď v inej, potrebám doby prispôbenej podobe.

Tak, napríklad: Randall Schriver, vedúci Ázijského oddelenia pri americkom Ministerstve obrany (U.S. Defense Department) v správe o politickej situácii v Číne referuje, že „čínski komunisti za pomoci bezpečnostných zložiek previedli masové zatýkania čínskych moslimov (Ujguri a iné moslimské menšiny) a ich internovanie v koncentračných táboroch“. Podľa jeho odhadu v týchto táboroch sa v súčasnosti nachádza asi 3 milióny zaistených občanov („closer to 3 million citizens.“).

Generálna sekretárka medzinárodnej filantropickej organizácie Amnesty International

Irene Khan označila za koncentračný tábor väznicu Guantanamo (Guantánamo Bay Prison Camp) na Kube, ktorú zriadili USA v roku 2002 („Guantanamo has become the gulag of our times.“).

Americký akademik, politológ a spisovateľ Norman G. Filkenstein vo svojej vyše 400-stránkovej publikácii, Gaza: An Inquest into its martyrdom (University of California Press, 2018) presvedčivo dokazuje, že Gaza – úzky pás územia na východnom pobreží Stredozemného mora s asi 2 miliónmi palestínskych utečencov – je najväčší koncentračný tábor na svete („world's largest concentration camp“).

V tomto kozme bezprávneho vyčinenia a neľudskej krutosti nechýba ani naše malé Slovensko.

Aj u nás v jednom období došlo k hrubému porušovaniu ľudských práv a páchali sa zločiny proti ľudskosti. Aj u nás vyhláškou Ministerstva vnútra z 1. apríla 1942 boli zriadené pracovné tábory v Seredi, vo Vyhniach a Novákoch, kde boli sústredení naši židovskí spoluobčania.

Bohužiaľ, po obnovení Česko-Slovenska tábory na Slovensku nezaničili; naopak, ich počet sa rozrástol do obrovských rozmerov.

(Pokračovanie na 3. strane)

Drahí čitatelia a priaznivci Kultúry! Tak je to tu! Sme na prahu 25. ročníka vychádznia nášho časopisu. Ďakujem Pánu Bohu, že bol taký láskavý a doprial mi dostatok odhodlania a síl pokračovať aspoň v úsilí vytvárať publikačný priestor pre autorov, ktorí by v tomto pološialenom svete nenašli miesto pre svoje obavy a upozornenia. Možno sa mýlia a ja s nimi, ale vydali sme svedectvo o dobe ľudskosti, ktorá sa mimo viery v Boha zvrháva a rúca sama do seba.

Tak veľmi som očakával, že po strašnom 20. storočí, ktoré si vyskúšalo toľko experimentov, dve svetové vojny, víťazstvo diabla nad Belzebubom, nacizmus a komunizmus, spolu so zvrhnutím totality v ZSSR nastúpi epocha renesancie duchovnosti a obnovy európskej civilizácie, kam Slovensko nespochybniteľne historicky patrí. Zároveň som spolu so sv. Jánom Pavlom II. veril, že Európa začne dýchať oboma pľúcami.

Nateraz je všetko inak. Zo zrážky dvoch ziel vyšlo víťazne tretie - liberalizmus, ktorý siaha na základy človečenstva.

Kultúre som odovzdal najlepšie roky svojho života. Každý život má svoje limity, aj ten môj. S veľkou pravdepodobnosťou je toto ročník posledný. Využite teda tento čas naplno, aby sme zanechali budúcim

generáciám aspoň zrkadlenie úsilia niekoľkých pokolení o prežitie a kultúrny rozvoj slovenského národa a Slovenska ako škrupinky na rozbuřených vlnách dejín.

S pádom totality som aj ja naivne uveril, že došlo k veľkému resetu a že duchovnosť slovanských národov, vrátane toho ruského, pretvorí úpadkové tendencie a udelí dynamiku európskemu rozvoju. Žiaľ, došlo k čomu celkom inému. Vysvitá, že pád komunizmu neznamenal víťazstvo spravodlivosti. Došlo iba k víťazstvu KGB a iných silových zložiek nad stranickou nomenklaturou. Vyústilo to až do medzinárodnej izolácie Ruska, ktoré sa dopúšťa nových a nových chýb. Príkladov je nespočetne. Ide predovšetkým o likvidáciu historickej pamäti. Hádám najmarkantnejším je príklad profesora Jurija Dmitrieva, objaviteľa miesta masových popráv NKVD Sandarmoch v Karélii. Vo vyfabrikovanom procese, keď ho súdy dvakrát oslobodili, bol nakoniec odsúdený na trinásť a celkom nedávno na pätnásť rokov väzenia. Dmitriev bol zároveň vedúcou osobnosťou spoločnosti Memoriál, ktorá sa venovala identifikácii nevinných obetí stalinských represálií a identifikovala takmer tri a pol milióna obetí. Memoriál bol taktiež zakázaný. Nedalo mi, napísal som Jurijovi Dmitrievovi báseň a poslal som mu ju do väzenia.

TEODOR KRIŽKA

Jurijovi Dmitrievovi

Nemôžem uvídiť ťa očami,
môj blízky priateľ, slepým neznámy,
bol som však včera s tebou na súde
a dnes aj v cele, inak nebude.

Sedím tam s tebou v cele zavretý,
odporca akejkoľvek vendety,
kričíme ticho, vetu za vetou,
do prázdnych lebiek všetkých Hamletov.

Až do skonania, mnoho, mnoho dní
kričíme v cele, väčšmi slobodní
než tí, čo budú veky sklamaní,
že vyriekli ten ortieľ nad nami.

Život je pre nich iba manéžou,
nie my, to oni sú v nej za mrežou,
sloboda máva mnoho zvláštnych vlôh,
kde dvaja sú, tam je aj tretí – Boh.

Keď v roku 1949 v Londýne vyšla po prvýkrát moja kniha 1984 (vyd. Secker & Warburg), netušil som, akú veľkú aplikáciu dosiahne v celosvetovom meradle. Ako publicista a novinár s trochou fantázie som vychádzal nielen zo sprostredkovaných správ z Petrohradu a Moskvy, kde Lenin so Stalinom spolu s mojím Veľkým bratom zrealizovali Marxove a Engelsove komunistické myšlienky, ale aj z osobnej skúsenosti zo Španielska, ktoré som opísal v mojej práci *Homage to Catalonia* (Hold Katalánsku), prvé vydanie tiež v Secker & Warburg, Londýn 1938.

Do Španielska som išiel preto, aby som na vlastnej koži zažil au-

vládnuceho všemocného Veľkého brata.

V mnohých krajinách sveta bol tento môj Winston vzorom, ktorý mal nemalo nasledovateľov. Tí, čo poznali jeho prácu a osud, si možno aj naivne mysleli, že pôsobenie jeho školy bolo do Gorbačova v ZSSR a do Novembra 1989 obmedzené len na politický Východ, na štáty, kde zajtra znamenalo včera.

História v 21. storočí nám však ukazuje, že Winstonov vplyv dosahuje nevídané rozmery na celom svete. Veľký brat vzal do svojich služieb koronárno-covidovú pandémiu, a to celkom dobre. Ľudia vo veľkom mrú, a zdá sa, že toto je cieľ Veľkého brata. Zabiť duše i telá.

Vrcholným úspechom Veľkého

sedem kostolov, Gréckokatolícka košická eparchia s 95 farnosťami a len jedným kostolom (s. 34). Prešov dopadol trochu lepšie: 163 farností a 18 kostolov (s. 36).

Určite spolupracoval aj odborník na sakrálnu architektúru, lebo bratislavskému františkánskemu kostolu prirobil dve lode (la Chiesa Francescana, costruzione gotica a tre navate del XIII sec.). Podobne nechýbal ani odborník na ekumenizmus, ktorý generálnemu biskupovi ECAV Ivanovi Eľkovi udelil titul monsiñor (s. 22). Poradca pre slovenské dejiny na vatikánskom Ministerstve pravdy si však určite zaslúži svoju medailu Orwell's Price 2021 za informáciu, že v Grassalkovičovom paláci, sídle prezidentov

Big brother is watching you...

tentický socializmus, ktorý pre obrovskú väčšinu ľudí mal znamenať údajnú beztriednu spoločnosť. Dnes vieme, ako to skončilo aj v tom Španielsku. Nadšený ideálmi revolúcie som tam vstúpil do milície POUM, trockistickej frakcie zmanipulovaného robotnícko-roľníckeho bloku. Bola to Španielska strana Komunistickej internacionály, ktorá si vzala za svoje právo zlikvidovať všetkých, ktorí s ňou nesúhlasili. A my sme bojovali proti Francovi. Na vlastné oči som videl, ako si španielski komunisti vymýšľali proti svojim ideologickým odporcom tie najkrkolomnejšie obvinenia a ako sa všetkými prostriedkami usilovali o ich vyvraždenie, ako prekrúcali fakty a manipulovali s nimi.

Videl som a zažil aj konkrétne sovietske stalinské metódy, o ktorých chýry nielen prenikli zo ZSSR na Západ, ale tu našli svoje uplatnenie v praxi. Bolo to nepriateľstvo medzi tými, ktorí si želali pokračovať v revolúcii a tými, ktorí revolúciu chceli zastaviť, či zabrániť jej. Boli tu samozrejme aj sovietski poradcovia.

Našťastie som precitol a uvedomil si všetku túto hrôzu lži a klamstva. Jedným z jeho základných vlastností je manipulácia s vedomím ľudí a vymývanie mozgov, v čom nezanedbateľnú úlohu zohrávajú masmédiá (vtedy to boli len noviny a rádio), pričom bolo úplne jedno, či boli ľavicové alebo pravicové. Jedna z najhorších skúseností, akú som v tejto vojne získal, bola, že ľavicová tlač je práve taká falošná a nečestná, ako tlač pravicová. Uvedomil som si tento stav cynického manipulovania s vedomím ľudí a vymývanie mozgov, ako ju neskôr po mojom návrate do Londýna aplikoval môj Winston Smith.

Prácu si našiel na Ministerstve pravdy, kde sa musel držať hesiel Vojna je mier, Sloboda je otroctvo a Nevedomosť je sila. Jeho každodennou prácou bolo prepisovanie novinových článkov podľa inštrukcií

brata je zriadenie Ministerstva pravdy vo Vatikáne. Prevalilo sa to v novembri 2021, keď viaceré talianske denníky La Stampa, Il Mattino a ďalšie priniesli správu, že vo štvrtok 2. decembra 2021 zomrel apoštolský nuncius pri Európskej únii arcibiskup Aldo Giordano. Mal 67 rokov, ako ináč, na následky ochorenia COVID-19. Infikovať sa mal počas septembrovej návštevy pápeža Františka v Maďarsku a v Slovensku; Tlačová kancelária Konferencie biskupov Slovenska to však poprela, že na Slovensku sa to nestalo, že spomínaný nuncius tu vôbec nebol.

Winston Smith sa síce pokúšal opraviť spomínané talianske denníky, ale veľmi sa mu to nepodarilo. Pri pátraní, či arcibiskup Giordano vôbec bol spolu s pápežom Františkom na Slovensku, zistil, že ani nie, lebo sa odpojil od pápežského sprievodu a z Budapešti odletel priamo do Bruselu. Môj Winston ale narazil na svoj zaujímavý propagačný výrobok – itinerár pápežovej cesty – minútovník. Dostali ho všetci novinári, ktorí mapovali apoštolskú cestu pápeža Františka do Budapešti a na Slovensko. Brožúrka s názvom 34° Viaggio Apostolico di Papa Francesco BUDAPEST 52° Congresso Eucaristico Internazionale SLOVACCHIA 12 – 15 settembre 2021 má 76 strán a vyrobilo ju vatikánske Dikastérium pre komunikáciu. Keď sa však ale Smith lepšie na to pozrel, zistil, že za týmto názvom sa skrýva vatikánske Ministerstvo pravdy.

Nepotvrdil si síce informáciu, či nebohý arcibiskup-nuncius zahynuvší na Covid 19 bol aj na Slovensku, ale perly Winstonových žiakov v tejto brožúrke mu dali jasné svedectvo, že môj román 1984 je aktuálny aj dnes, aj vo Vatikáne. Na strane 10 sa novinári dozvedeli, že v Budapešti je 158 farností, ale len 26 kostolov, podobne aj o Bratislavskej arcidiecéze dostali informáciu, že má 123 farností a len 19 kostolov (s. 20); Košická arcidiecéza pri 221 farnostiach má len

1. i 2. Slovenskej republiky, bolo počas druhej svetovej vojny sídlo nemeckého generálneho štábu (quartier generale tedesco durante la Seconda Guerra Mondiale, s. 23) ako aj za údaj o 105 000 Židoch pochádzajúcich zo Slovenska, ktorí zahynuli počas šoa. Toto číslo, prevzaté z knihy renomovaného katolíckeho historika Róberta Letza (Slovenské dejiny V (1938 – 1945) Bratislava: Literárne informačné centrum, 2012), zavádzajúco neberie do úvahy, že Slovensko (už autonómne 2. novembra 1938) prišlo o tretinu svojho územia; nemalo Košice ani Nové Zámky, a teda ani najmenší vplyv na skutočnosť, že Židia boli cieľene vyvázaní do Generálneho gubernatóratu. Žiaľ, aj z územia, ktoré patrilo vtedy do Maďarska. Informáciu nemeckého vyslanca Ludina, že vďaka prezidentským výnimkám sa v 1. Slovenskej republike zachránilo 35 000 Židov, poradca vatikánskeho Ministerstva pravdy akosi nemal alebo zamlčal. Ako vtip ešte pridá, že Košice na Konci druhej svetovej vojny sa stali na chvíľu hlavným mestom obnoveného Československa (alla fine della Seconda Guerra Mondiale la città diventa per un po' la capitale della ristabilita Cecoslovacchia).

Svoju úlohu dobre splnil aj poradca Ministerstva pravdy pre morálku: pri predsedovi parlamentu, ktorý získal doktorát na Centrálnej univerzite v Skalici (l'Università Centrale di Skalica) síce uviedol že má desať detí (s. 30), no takticky zamlčal, že z deviatimi ženami... Citlivo vnímal aj rodinnú situáciu pani prezidentky, keď spomenul, že má dve dcéry, pričom pomlčal, že žije v konkubinate; taká je dnes doba.

Prvé vydanie 1984 z mojej pozostalosti sa predáva dnes na internete za vyše 2300 eur, (hneď v prvom roku bolo 33 vydaní v Anglicku i v USA), ale bude stačiť, keď si kúpíte obyčajný paperback, ktorý je dostupný v mnohých jazykoch sveta. Ale pozor: Big brother is watching you...

(Pokračovanie z 1. strany)

Podľa hlásenia VI. odboru Povereníctva vnútra z 1. septembra 1945 sa na území povojnového Slovenska nachádzalo 49 zaisťovacích, pracovných a koncentračných („sústredovacích“) táborov, v ktorých trpelo 22 515 zaistencov, z toho 9 872 mužov, 8 014 žien a 4 629 detí do veku 16 rokov.

K 26. septembru 1945 počet táborov vzrástol o ďalších 17 a počet zaistencov sa zvýšil na 26 296 osôb. (Prameň: Slovenský národný archív, Fond: PV-bezp, kart. 444).

V septembri 1945 ľudovo-demokratický variant povestného a v Sovietskom zväze osvedčeného súostrovia GULAG, vyzeral vo svojich obrysoch takto:

1. Sústredovacie tábory: Petržalka (4 329 zaistených osôb).

2. Pracovné tábory (číslo v zátvorke znamená počet zaistených k 1. septembru 1945): Bratislava-Patrónka (1 718), Nemšová (147), Svätý Jur (93), Podbanské (50), Nové Zámky (297).

3. Zaisťovacie tábory: Nováky (4 691), Nitra (161), Komárno (298), Griňava (686), Gelnica (1 311), Margecany (306), Mníšek n/Hr. (81), Krompachy (101), Kežmarok (699), Kráľ. Chlmec (38), Horná Štubňa (160), Piargy (1 462), Nána (277), Levice (51), Leopoldov (481), Smolník (70), Švedlár (144), Ilava (92), Zlatá Baňa (304), Turčiansky Sv. Martin (120), Gíraltovec (32), Krupina (160), Levoča (143), Michalovce (13), Snina (6), Spišská Nová Ves (712), Spišská Stará Ves (18), Stará Ľubovňa (375), Trebišov (62), Vrútky (40), Kopčany (28), V. Kapušany (26), Žilina (441), Poprad-Kvetnica (953), Banská

Slovenský GULAG

(Koncentračné a pracovné tábory na Slovensku v r. 1945-1947)

Bystrica (81), Šaľa n/V. (95), Štós (162), Moldava n/B. (160), Jaklovce (77), Nová Baňa (50), Nižný Medzev (235), Košice-letisko (156), Lučenec (143).

Od 1. do 26. septembra 1945 boli zriadené ďalšie zaisťovacie tábory, a to: Vrbov (139), Hlohovec (20), Stropkov (22), Spišská Belá (163), Holumnica (27), Bušovce (24), Rakúsy (41), Huncovce (569), Veľká Lomnica (238), Sirkovce (62), Slovenská Ľupča (81), Košická Belá-Potoky (100), Nové Mesto n/V. (14), Vrútko (580), Horný Turček (339), Dolný Turček (176), Sklené (78).

Životné podmienky v týchto táboroch boli neuveriteľne ťažké. Národný výbor mesta Petržalky v liste Predsedníctvu SNR z 1. septembra 1945 poukazoval: „V Petržalke bol dňa 10. mája 1945 zriadený zaisťovací tábor pre Nemcov a Maďarov. Tento tábor je nateraz slabo vybavený, nedostatočne hygienicky vystrojený, čo všetko zapríčiňuje hromadné infekčné onemocnenia... Najviac sa vyskytuje týfus, diftéria, črevné a žalúdočné katary... v poslednej dobe vyskytlo sa 92 smrtných prípadov. Situácia sa zo dňa na deň zhoršuje.“ (Slovenský národný archív, Fond: PV-bezp. III/I, kart. 442).

V novembri 1945 prišla na Slovensko delegácia Medzinárodného Červeného kríža. Jej vedci Pierre W.

Mock navštívil dva tábory v bratislavskej oblasti – Petržalku a Patrónku. Bol zhrozený situáciou, ktorú tam našiel. V liste predsedovi SNR, Dr. J. Lettrichovi (zo 16. novembra 1945) vyčíta správe táborov hladomorný režim, ktorý tam vládne: „V táboroch sme zistili veľmi zlé zásobovanie. Zaisťenci dostávajú na raňajky: 1 hrnček kávy bez cukru a bez chleba; na obed: 3 decilitre polievky a 60 gramov chleba; na večeru: ako raňajky. Podľa našich skúseností to zodpovedá približne 500 kalóriám. Minimálna denná potreba je však 1 500 kalórií. Ľudia však pritom musia pracovať, takže hrozí im smrť hladom. Stoosemdesiat detí do 6 rokov, 198 detí od 7. do 15. roku, matky s kojcami a nemocní, spolu dostanú denne len tri litre mlieka. Mám dojem, že potraviny, ktoré sú táboru k dispozícii, nerozdeľujú sa v plnom rozmere...“

Dovoľte, aby som pri tejto príležitosti poznamenal, že z týchto dvoch táborov (t.j. v Petržalke a na Patrónke) denne asi 1 400 mužov a 400 žien pracuje pre štátne a súkromné podniky a že z tých miezd sa platia všetky trovy spojené so stravovaním zaistených (denne 25 Kčs za osobu) a ostatok mzdy (20 až 50 Kčs) pripadá štátnej pokladnici. To znamená veľký príjem pre štát, ktorý podľa Ženevskej konvencie sa zaviazal starať sa o dobré

a zdravotne neškodlivé ubytovanie zaistených.“ (SNA, ÚP-SNR, L-59, kart. 70).

Dňa 16. novembra 1945 delegácia Medzinárodného Červeného kríža, v sprievode úradníkov Povereníctva vnútra, navštívila zaisťovací/pracovný tábor v Novákoch a o svojej návšteve podali zodpovedným slovenským vládnym orgánom hlásenie, ktoré takto opisuje pomery v tomto slovenskom GULAGu:

Zaisťovací tábor pre civilov v Novákoch (navštívený delegátom Červeného kríža p. P. W. Mockom 16. novembra 1945)

Zodpovedný vládný orgán: Povereníctvo SNR pre veci vnútorné.

Spoluprítomní v čase návštevy: Dr. Škarba, prednosta V. oddelenia Povereníctva vnútra, p. Pavol Macháček, hlavný veliteľ polície, p. G. Orban, pracovník Medzinárodného Červeného kríža, Bratislava. Vedúci tábora: Kapitán Slovenskej Národnej Bezpečnosti, Žid.

Poverenec zaistencov: Poverenec, zvolený zaistencami, nebol doteraz ustanovený. Veliteľ tábora svojvoľne vymenoval vedúcich pre jednotlivé baraky.

Počet zaistených: Vzhľadom na súčasný stav tábora, počet osôb, ktoré by mohol tábor pojať, sa odhaduje na 3 000. Podľa listiny predloženej v deň návštevy sa v tábore nachádza 5 161 osôb, z ktorých 2 805 pracuje vonku (správa z 15. novembra).

Rozvrstvenie zaistencov podľa národnosti je takéto:

Národnosť	Muži	Ženy	Deti	Spolu
Slováci	68	49	65	182
Nemci	1 309	1 881	1 787	4 977
Maďari	0	1	0	1
Česi	0	1	0	1
Spolu	1 377	1 932	1 852	5 161

Počet detí do 6. roku: 598.

Príčiny zaistenia:

V prípade Nemcov a Maďarov je to príslušnosť k nemeckej alebo maďarskej národnostnej menšine. V prípade Slovákov a Čechov členstvo v nemeckej strane počas okupácie.

Všeobecný opis tábora:

Tábor sa nachádza v údolí rieky Nitry, západne od pohoria Vtáčnik, asi 8 kilometrov severovýchodne od obce Nováky. Za nemeckej nadvlády sa používal ako tábor pre Židov. Bol to najväčší tábor svojho druhu na Slovensku. Počas oslobodzovania ruským vojskom tábor bol z troch štvrtín zničený. Jeho 34 drevených barakov, ktoré majú kapacitu 2 000 až 3 000 osôb, je rozdelených do troch blokov, oddelených ohradou. Tábor má svoju vlastnú pekárňu. V čase nemeckého režimu budovy slúžili pre administratívne účely, garáže, maštale a iné ciele. Nachádza sa tu aj veľké otvorené kúpalisko, vybudované za nemeckého režimu, ako aj zeleninová záhrada, ktorá však tohto roku nebola obrábaná. Drevené baraky pôsobia navonok celkom dobrým dojmom. Strechy existujúcich barakov sú však v zlom stave. Boli značne poškodené ako

následok bojov, ktoré tu prebiehali pred oslobodením. Eternit je na niektorých miestach poškodený a do barakov preniká dážď. Pretože steny majú na prst široké pukliny, v barakoch je neustály prívian.

Baraky sú postavené na hlinenej pôde. V deň našej návštevy sme sa museli brodiť blatom. Niet udržovaných chodníkov a tráva medzi barakmi už úplne zmizla.

Ubytovanie:

Zaistenci sú napakovaní do barakov bez ohľadu na rodiny, pohlavie, národnosť alebo zdravotné potreby. Niektorí zaistenci majú posteľ, ktoré sú ich osobným vlastníctvom. Vo všeobecnosti lôžka sú umiestnené jedno nad druhým a prístup k horným lôžkam je veľmi ťažký; v skutočnosti niet nijakých rebríkov a šírka priestoru medzi jednotlivými radmi lôžok je iba 1,5 metra.

Celé rodiny spia iba na jednom lôžku. Niektorí zaistenci spávajú na slamníkoch, iní si urobili matrace z handier. Lôžka sú zbité z dosiek.

Jeden barak slúži ako nemocničná sieň s 36 lôžkami. Nateraz sa tam nachádza 33 osôb. Podľa informácií jedného lekára-zaistenca ťažko chorých pacientov odvážajú do mestskej nemocnice. Toto opatrenie je však bez praktických výsledkov, pretože mestské nemocnice sú obyčajne preplnené.

Súrne operácie sa robia na klinike v Nitre. Ináč je tu úplný nedostatok lekárskeho a chirurgického prístrojov. Zaistenci majú na použitie tri kúpacie vane; v dvoch z nich sa bez prestania čistia zaistenci, ktorí majú vší. Podľa toho, čo mi povedal veliteľ tábora, každý deň je tu teplá voda, ktorú môžu zaistenci použiť aj na pranie bielizne.

Starostlivosť o chorých:

Dvaja doktori, zubný lekár Dr. Wagner a Dr. Rudolf Turček, konajú lekársku službu. Podľa ich tvrdenia celkový stav zdravotníctva nie je zlý. Majú však iba veľmi málo liekov. Chýba im cibazol, hojivá masť proti svrabu, vazelína a peruánsky balzam. Všetky deti mladšie než tri roky – a je ich tu 250 – sú bez výnimky postihnuté svrabom a majú chrasty na hlave. V tábore je 15 prípadov týfusovej infekcie. Má sa konať očkovanie proti týfusu, paratyfusu a cholere. Jeden 26-ročný mladík trpí tuberkulózou s otvorenými pľúcnyimi dutinami. Každý deň sa hlási na lekárske ošetrenie 80 až 100 osôb. Dospelí trpia hlavne na reumatizmus a kožné choroby. V tábore sa zriadilo miesto, kde sa môžu zaistenci odšívaviť. To však nevedie k nijakým výsledkom, pretože baraky sú úplne zamorené všami. Zvlášť ťažko sa pociťuje nedostatok obväzov a hygienických článkov pre ženy.

Doteraz tu porodilo 13 žien, z toho šesť pôrodov sa odohralo od 16. septembra. Pre 250 malých detí do troch rokov, pre 33 chorých, pre 13 tehotných žien a matiek, ktoré koja, sa pridáva 18 litrov mlieka denne.

Strava: Pracovníci v kuchyni a všetci ostatní obyvatelia tábora vyhlásili, že zaistenci dostávajú denne:

(Pokračovanie na 5. strane)

Prosba

k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispajte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

(Pokračovanie
z Kultúry č. 20 a 21/2021)

CORONA V DAVOSE:
PREDSTAVUJE SA VÍRUS
(JANUÁR 2020)

Corona-kríza sa začala v Nemecku v médiách odvíjať na Silvestra 2019 - spočiatku pomaly a nenápadne. Prvá správa o corone sa objavila 31. decembra v tomto znení:

"V centrálnej čínskej metropole Wu-chan prepukla záhadná pľúcna choroba. Doteraz bolo identifikovaných 27 chorých ľudí, informovala tamojšia zdravotná komisia. Na internete sa šíria správy, že by mohlo dôjsť k novému prepuknutiu pľúcnej choroby Sars. Zdravotnícka komisia uviedla, že mnohé z infekcií majú svoj pôvod na rybom trhu vo Wu-chane. Chorí sú v karanténe. Sedem je vo vážnom stave." (dpa 31. december 2019).

Oznámenie dpa bolo uverejnené v desiatkach nemeckých médií, ale nevzbudilo väčšiu pozornosť. To, že tlačové agentúry považovali tieto informácie za hodné zverejnenia, nepochybne súviselo s „fámami na internete“ uvedenými v správe, v ktorej sa špekulovalo o pľúcnom ochorení SARS, ktoré sa objavilo ako epidémia v roku 2003 a potom náhle zmizlo, a mohlo by opäť prepuknúť.

Hneď pri prvom zverejnení začala informačná kontrola. Podľa čínskej správy z 1. januára 2020 polícia vo Wu-chane zatkla niekoľko ľudí, ktorí na internete šíрили „nepравdivé informácie“ o tejto chorobe, čo vyvolalo vraj „negatívny sociálny vplyv“. Polícia varovala občanov mesta, aby „neverili a nešířili zvesti“ a sa pričínili o „harmonický a čistý internet“. Odporúčania, ktoré sa čoskoro stali populárnymi aj v Nemecku.

O vzniku a začiatku epidémie vládla neistota. V apríli 2020 sa v amerických a izraelských médiách objavili správy o tom, že divízia americkej vojenskej spravodajskej služby DIA už v novembri (!) 2019 varovala vlastnú vládu i NATO, ako aj izraelskú armádu pred šíriacou sa epidémiou v regióne Wu-chan, ktorej vývin môže byť „katastrofálny“. Tajná služba túto správu (samozrejme) poprela. Tu sa natíska otázka, ako mohla tajná služba vedieť o prepuknutí tejto choroby už v novembri 2019, keď zrejme ani čínske úrady ešte nevedeli o jej vypuknutí.

V prvej polovici januára 2020 sa o novej chorobe v západných médiách takmer neinformovalo. Semtam sa síce objavili ojedinelé správy, ale žiadne významné informácie. Aj keď sa 9. januára dostalo po prvýkrát na verejnosť, že „záhadná pľúcna choroba v Číne bola zrejme spôsobená neznámym corona-vírusom“, ktorý bol zistený u 15 z takmer 60 oficiálne chorých vo Wu-chane, v nemeckých večerných správach o tom nepadla žiadna zmienka. Iba jeden online článok na tagesschau.de bol ilustrovaný fotografiou mesta Wu-chan v hustom smogu, čo malo jemne naznačiť, že ochorenie pľúc môže mať niečo do činenia s veľkým znečistením ovzdušia.

Tím vedený virológom Christianom Drostenom z berlínskej Charité vyvinul 16. januára 2020 PCR test, ktorý WHO okamžite odporučila laboratóriám po celom svete. Účinnosť tohto testu potvrdili i „kolegovia v Číne“, ktorí zostali v anonymite. Do polovice januára verejnosť nebola informovaná, „záhadná choroba pľúc“ bola stále okrajovou témou na opačnom konci sveta, pričom niek-

torí odborníci v pozadí už určovali kurz na nasledujúce mesiace.

V piatok 17. januára zverejnilo Centrum Johna Hopkinsa pre zdravotnú bezpečnosť spolu so Svetovým ekonomickým fórom a Gatesovou nadáciou spoločnú tlačovú správu, v ktorej sa hodnotilo cvičenie „Event 201“, najmä politické odporúčania, ktoré boli schválené pred tromi mesiacmi.

„Nasledujúca veľká pandémia nielenže spôsobí choroby a smrť, ale môže tiež spôsobiť reťazové reakcie v ekonomickom a sociálnom kontexte (...). Snahy predchádzať takýmto následkom alebo reagovať na ne v ich priebehu si budú vyžadovať bezprecedentnú úroveň spolupráce medzi vládami, medzinárodnými or-

DARINA VERGESOVÁ

Epidémia

a čo o nej píše nemecký novinár Paul Schreyer

ganizáciami a súkromnými spoločnosťami“.

V správe sa požadovalo rozšírenie medzinárodnej rezervy očkovacích látok, zrušenie predpisov vo vývoji vakcín a zintenzívnenie boja proti dezinformáciám. Záhadne je, že práve sa rozvíjajúca corona-kríza sa nespomínala. V každom prípade je cvičenie „Event 201“ zvláštnym spôsobom prepojené s realitou.

V deň otvorenia Svetového ekonomického fóra, 21. januára, publikoval New York Times päť rôznych článkov o corona-víruse a "wu-chan-skú mapu corona-vírusu". V ten istý deň WHO zverejnila svoju prvú správu o situácii v súvislosti s koronavirusom, ktorá sa odvtedy začala denne zverejňovať. To bol počiatok mediálnej a politickej „coronaviády“.

Nasledujúci deň Univerzita Johna Hopkinsa prišla s panelom Covid-19, mapou sveta, ktorá sa neustále aktualizovala, s geografickým znázornením všetkých prípadov corony, ako aj ich vývojový trend, počet prípadov a úmrtí. Tento panel žil svojím vlastným životom. Stovky médií po celom svete prevzali jeho údaje a typ grafického znázornenia. Bol dobrou ilustráciou ťažko pochopiteľnej epidémie. Panel poslúžil aj mediálne, neustálymi správami a aktualizáciou, podnecoval nervozitu verejnosti. Mediá a politici s bázňou sledovali stúpajúce krivky a rôzne grafy, ktoré našli odozvu takmer v každom článku na túto tému. "Johns Hopkins" sa stal pojmom v médiách, kde sa americkým číslam slepo dôverovalo. Prostredníctvom tohto panelu získala táto súkromná inštitúcia v USA medzinárodnú právomoc uvádzať počet prípadov ochorenia na covid.

Veľký rozruch nastal 22. januára, keď čínske úrady oznámili, že desaťmilionová metropola Wu-chan a niekoľko ďalších veľkých miest budú nasledujúce dni úplne v karanténe. Nikto nesmel do týchto miest vstúpiť alebo ich opustiť. Toto rozhodnutie malo symbolizovať veľké nebezpečenstvo.

Globálne spravodajstvo sa zameralo výlučne na coronu. The New York Times zverejnil 23. januára 13 (!) článkov na túto tému. Na ukážku názvy niektorých: „Obavy z nového corona-vírusu ovládnu Davos“, alebo

„Ako môže vypuknutie čínskeho vírusu ohroziť globálne hospodárstvo“.

V Davose sa od 21. do 24. januára 2020 stretlo takmer 3 000 politikov, manažérov a novinárov, vrátane mnohých najmocnejších hláv štátov a vedúcich predstaviteľov koncernov. Veľmi to pripomína pandemický scenár cvičenia „Atlantická búrka“ z roku 2005.

Aj v scenári z roku 2005 správy o vypuknutí epidémie prekvapili hlavy štátov na medzinárodnej konferencii. Pre oživenie pamäti úryvok z vtedajšieho scenára:

"13. januára 2005, v predvečer summitu, boli hlásené prípady kiahní v Nemecku, Holandsku, Švédsku a Turecku. Hlavy štátov sa rozhodnú stretnúť sa 14. januára na niekoľko

mocnejších spoločností sveta, vrátane šéfov spoločností Google, Apple, Facebook a Microsoft. Okrem toho tam boli generálni riaditelia popredných farmaceutických spoločností Roche, Bayer, Sanofi, Astra Zeneca (spoločnosť, ktorá o niekoľko mesiacov neskôr predala vakcínu Nemecku za trojcifernú miliónovú sumu, hoci vakcína ešte nebola vyvinutá) a vedúci farmaceutickej spoločnosti Moderna, ktorá sa zamerala na nové vakcíny mRNA, ktoré boli vyvinuté rýchlym tempom počas corona-krízy. Prítomní boli aj predsedovia očkovacej aliancie Gavi a asociácie pre výskum vakcín CEPI na čele s Richardom Hatchettom, ktorý krátko nato koordinoval „celosvetový vývoj vakcín proti Covidu-19“.

krízy. Vzhľadom na politické rozhodnutia a ich mediálnu podporu, ako aj globálnu projekciu „nového SARSu“, vyvolalo predsa len dojem obrovského nebezpečenstva.

Dňa 24. januára, po odcestovaní účastníkov stretnutia Svetového ekonomického fóra v Davose, došlo k realizácii štyroch hlavných prvkov pre nastávajúce riadenie corona-krízy:

1. PCR test na zberanie ochorenia covidom;
2. denné správy o situácii od WHO za účelom informovania verejnosti;
3. panel Covid-19 na grafické znázornenie situácie v médiách;
4. politické odporúčania Svetového ekonomického fóra a Gatesovej nadácie.

Všetko bolo pripravené. Od tohto okamihu sa kríza odvíjala takmer automaticky. Veľký pandemický stroj konštruovaný, testovaný a roky pripravovaný na núdzovú situáciu sa rozbehol.

Autor poznamenáva, že nepredpokladá plánovanie alebo úmyselné vyvolanie pandémie. Je totiž možné, že zapojené inštitúcie boli na prepuknutie vírusu jednoducho „drilované“. Virológovia neustále hľadali nové patogény a túžili ich odhaliť. Napr. vedci na Univerzite Johna Hopkinsa nerobili nič iné, iba 20 rokov varovali pred bio-terorom a pandémiou. Keď dostali reálnu možnosť, vyvinuli mimoriadnu aktivitu. Aj WHO a mnohé ďalšie orgány implementovali iba postupy, ktoré mali mnohokrát nacvičené, snažiac sa pracovať čo najefektívnejšie, nerobiť žiadne chyby a presne postupovať podľa naštudovaného protokolu. Z tohto pohľadu išlo o druh stroja, ktorý po spustení sledoval svoju vlastnú, dobre naprogramovanú dynamiku.

Tolko k vysvetleniu náhodne vzniknutého vírusu. Predstavitel'né sú však aj iné možnosti. Ak by bola pandémia spustená úmyselne, t. j.

Definitívny koniec vedeckej slobody vo Švédsku Vitajte v liberálnej totalite!

Sloboda slova je veľkým výdobytkom doby. Je veľká škoda, že západná civilizácia svojou vlastnou vinou o slobodu slova prichádza. Novodobí progresívni liberáli všetkými silami bojujú proti iným názorom. Ich cieľom je úplne potlačiť všetky odlišné názory, pretože vo svojej pýche a nadutosti si myslia, že iba ich myšlienky a názory sú tie správne. Iné názory liberálni fanatici neznesú a platí to najmä vo verejnom priestore, preto sa od takzvaných nekorektných názorov v prvom rade snažia „očistiť“ univerzity a vedecko-výskumnú sféru.

Neprejde týždeň, aby sme sa nedozvedeli informáciu, že akademickú pôdu musel nedobrovoľne opustiť niekto len preto, že mal konzervatívne, kresťanské, či vlastnecke názory. Na Západe sa pre túto liberálnu praktiku vžil termín kultúra vymazávania (cancelculture). Žiaľ, táto taktika fanatickým liberálom zatiaľ vychádza. Veď v západnom svete na univerzitnej pôde panuje strach a absolútny názorový dogmatizmus. Úzkostlivá politická korektnosť je hnaná do absurdnosti a samocenzúra medzi vedeckými pracovníkmi je dnes už považovaná za samozrejmosť.

No kým boli doteraz univerzitní a vedeckí pracovníci zastrešovaní najmä hrozbou straty zamestnania a obmedzením vedeckej činnosti, tak po novom už súza relevantné výsledky svojho výskumu aj prenasledovaní

políciou. Dokladá to prípad švédskej vedkyne Kristíny Sundquistovej, ktorá si vyslúžila obvinenie za publikovanie vedeckej štúdie o páchatel'och znásilnení vo Švédsku. Autorka zhodnotila vyše tri tisíc súdnych rozhodnutí za roky 2000 až 2015 a okrem iných skutočností zistila, že takmer 60 percent znásilnení vo Švédsku v danom období spáchali imigranti. Tieto tvrdenia výskumu sú síce zdokladované dátami, no napriek tomu ihneď prišiel zo strany liberálov tlak na to, aby bola autorka štúdie nejakým spôsobom potrestaná. Najskôr zasadla akási kádrovacia Komisia pre etiku výskumu, ktorá vydala stanovisko, že autorka výskumu by za publikovanie štúdie mala byť stíhaná a odsúdená. Potom sa autorka štúdie začala venovať aj švédska prokuratúra.

Z tohto už naozaj behá mráz po chrbte. Už nie len za vyslovenie subjektívneho názoru, ale aj za faktami zdokladovanú vedeckú štúdiu, sa môže človek dostať na mušku polície, ktorá koná pod tlakom liberálnych agitátorov a ich médií. Vedeckej obci tak bol vyslaný ďalší jasný signál. V prípade kriminality migrantov nesmiete hovoriť pravdu, môžete jedine mlčať alebo klamať! Útlak naberá nové rozmery. Vitajte v liberálnej totalite!

MARTIN BELUSKÝ
LS Naše Slovensko

vírus by bol biologickou zbraňou, situácia by bola oveľa komplexnejšia. Možnože pod kepienkom prirodzene sa vyskytujúceho vírusu by mohla byť na špecificky vybraných miestach navyše použitá podobne pôsobiaca, ale oveľa smrteľnejšia biologická zbraň.

Čína pôsobila v tom čase dojmom, že berie pandemickú hrozbu veľmi vážne. Vláda začala vo veľkom testovať svojich občanov na vírus. Počet denne hlásených prípadov rýchlo stúpá tak, ako to bolo predpovedané: zo 131 (23. januára) na 259 (24. januára), potom na 444, 688, 769 až na 1771 (28. januára). Presne štyri týždne sa počet nových hlásených prípadov denne držal v dolnom štvorcifernom pásme, v rámci ktorého mediálne údaje globálne náhle zo dňa na deň klesli z 1 749 na 394, potom dva týždne pretrvávali v strednom a dolnom trojcifernom pásme, aby začiatkom marca klesli na sotva merateľnú úroveň.

Čo sa stalo? Prekonala Čína pandémiu dôslednými karanténymi opatreniami, ako médiá predpokladali? Alebo po štyroch týždňoch usilovného testovania sa čínska vláda jednoducho rozhodla, radikálne znížiť počet testov, a tak „ukončiť“ pandémiu? To by znamenalo, že ľudia so zápalom pľúc kvôli chýbajúcej detekcii vírusov boli vyhlásení za úplne rovnakých ako pred krízou - za „normálnych“ pacientov s respiračným ochorením. Všetko nasvedčuje tomu, že to tak bolo. Čína na rozdiel od iných krajín totiž nezverejňovala overiteľné údaje o počte denných alebo týždenných testov. Rýchlo sa šíriaca epidémia v štáte s viac ako miliardou obyvateľov s trvalo vysokým počtom testov mala iba 19 nových prípadov (10. marca) alebo 8 nových prípadov (13. marca). Kritické mediálne správy k tejto otázke sa objavili iba sporadicky. Takmer všetky médiá informovali o úspešných opatreniach prijatých Číňanmi. Navyše aj WHO odobrila čísla a uviedla v správe zverejnenej 28. februára jej vlastnou vyšetrovacou komisiou, ktorá sa práve vrátila z Číny, že citelne náhly pokles nových infekcií je „skutočný“ a „presvedčivý“. Čokoľvek bola pravda, Čína bola vo vnímaní verejnosti definitívne zbavená problému corony a tiež ukázala svetu, že treba postupovať rozhodne a so všetkou tvrdosťou. Čínska lekcija sa potom uplatňovala globálne.

Potom, čo Čína ukázala svetu, ako silne a rozhodne vie reagovať, všetky ostatné vlády nechceli za ňou zaostávať. V Európe vypuklo covidové šílenstvo v sobotu 22. februára potom, čo Taliansko ohlásilo prvé dve úmrtia. Pod dojmom alarmujúceho a nepretržitého spravodajstva počas predchádzajúcich štyroch týždňov a prísnych opatrení v Číne talianska vláda začala hekticky reagovať. Hneď nasledujúci deň nariadila zatvorenie škôl, univerzít a podnikov a rovnako ako Číňania uzavrela kompletne viacero celých miest. V Európe vznikla panika a strach.

Predseda vlády Conte tieto opatrenia dramaticky odôvodnil, že nechce „z Talianska urobiť lazaret“. Jeho citát bol odvysielaný aj v nemeckých správach 23. februára a vyvolal rozruch. To, že európsky predstaviteľ štátu otvorene priznal, že sa bojí masovej smrti vlastných občanov, nenechalo nikoho

ľahostajným. Nasledujúci deň hlásilo Taliansko celkovo päť (!) úmrtí. V televízii bežali zábery spanikárených Talianov, ktorí vykupovali všetky obchody. Panikárenie Talianov sa prenieslo aj na Nemcov. Zároveň zvýšila WHO tlak na vlády, o čom informovali správy 25. februára: "Svetová zdravotnícka organizácia vyzvala vlády na celom svete, aby sa pripravili na vypuknutie corony. Nemočníčné postele, izolačné oddelenia a ventilátory musia byť pripravené, uviedla Ženeva."

Táto správa neminula cieľ. WHO bola považovaná za dôveryhodnú organizáciu a zmienka o izolačných oddeleniach a ventilátoroch okamžite vyvolala desivé obrázky ľudí, ktorí nešťastne zomierali na strojoch. Tieto obrázky a pochmúrne vízie boli všade prítomné, ľudia boli dezorientovaní. To, že všetci mŕtvi registrovaní v Taliansku v súvislosti s vírusom mali predchádzajúce choroby, sa sotva dostalo do povedomia verejnosti.

Nemecký minister zdravotníctva Jens Spahn, aj pod tlakom naliehavých odporúčaní WHO a znepokojených médií, sa obracal na verejnosť takmer každý deň. Dňa 26. februára s dramatickou vážnosťou vyhlásil: „Sme na začiatku epidémie v Nemecku“. Myslel tým, sedem (!) nových prípadov corony v Nemecku. Povedal, že je stále viac presvedčený, že jeho nádej, že epidémia obide Nemecko, sa nesplní. Situácia sa „zmenila za posledných niekoľko hodín“. Myslel tým tých sedem nových prípadov. Hovoril, akoby sa smrteľný vírus blížil obrovskými krokmi a už ho nemožno zastaviť. V priebehu dňa vláda vytvorila krízový pandemický plán a médiá nasledovali príklad a spustili svoj vlastný „pandemický plán“.

WHO nemala záujem vysvetliť základné epidemiologické vzťahy otvorene a spôsobom, ktorý by pochopili aj laici, čo signalizuje, že v hre boli zahrnuté aj politické motívy. Strach bol politicky evidentne žiadaný a kurz k výnimočnému stavu bol už nasmerovaný.

V piatok 28. februára, keď Európa začala panikáriť, sa ozval Bill Gates. Na svojom blogu zverejnil text pod titulkom: „Ako reagovať na Covid-19“. Miliardárov príspevok sa objavil aj v New England Journal of Medicine, v jednom z najrešpektovanejších a najčítanejších lekárskeho časopisov na svete. Gates v ňom varoval, že vzhľadom na znepokojivú úmrtnosť na Covid-19 musí byť vývoj vakcíny masívne urýchlený a podporovaný z verejných peňazí. „Partnerstvo“, ktoré v Davose zahájil v roku 2017 medzi farmaceutickým priemyslom, vládami a WHO, s vývojom vakcín s názvom CEPI už začalo. Na dokončenie potrebných klinických skúšok a prípravu vakcín by však vlády rýchlo potrebovali „miliardy dolárov“:

„Vedci dokázali sekvenovať genóm vírusu a vyvinúť niekoľko sľubných kandidátov na vakcínu v priebehu niekoľkých dní a CEPI už pripravuje až osem z nich na klinické skúšky. Ak sa v štúdiách na zvieratách ukáže, že jedna alebo viac týchto vakcín sú bezpečné a účinné, mohli by byť pripravené na rozsiahlejšie skúšky do júna.“

Čiže záchrana sveta bola aj miliardovým ziskom, pod obrovským tlakom dohody o vakcínach doviest do úspešného konca s vládami na celom svete.

(Pokračovanie na 10. strane)

Slovenský GULAG

(Pokračovanie z 3. strany)

ráno: čierna káva bez cukru, napoludnie: 2 až 2,5 decilitra polievky, večer: polievka alebo repková kaša.

Z početných informácií vyplýva, že zaistenci dostávajú na osobu – aj to len 2-3krát do týždňa – kúsok chleba, ktorého váha nepresahuje 100 gramov. Medzitým však z Bratislavy ohlásili náš príchod. Z toho dôvodu sa dnes podávala polievka sviatočného dňa. Zaistenci doteraz nedostali nijaké mäso, ani cukor, ani džem. Je ešte menej jasné, čo dostávajú tí 33 zaistenci, ktorí sú odkázaní na diétnu stravu. Celkove všetci zaistenci pôsobia dojmom, že trpia podvýživou. Deti s vpadnutými očami, tichým a smutným hlasom žobru o kúsok chleba. Zúfalé matky sa domáhajú pomoci hlasitými vzlykmi. Detská úmrtnosť je v tomto tábore najvyššia. Doteraz bolo zaznamenaných 188 prípadov smrti, z ktorých 70 osôb bolo nad 70 rokov, 4 alebo 5 dospelí a zvyšok deti mladšie než 7 rokov.

Výzor dobrého zdravia lekárskeho a strážneho personálu ostro kontrastuje s výzorom zaistencov.

Odev a obuv:

Približne štvrtina zaistencov nemá ani topánky, ani papuče a aj dnes (t. j. 16. novembra) sú prinútení chodiť bosí. U ďalších je obuv úplne dotrhnaná, iní zas majú iba papuče alebo sandále do tohto blata. Odev žien je všeobecne v lepšom stave ako odev mužov. O bielizni pre deti sa nedá ani hovoriť.

Pranie bielizne: Zaistenci si sami perú bielizeň, nakoľko sa to dá, a to máličko, čo ešte majú. Nemajú vôbec nijaké mydlo. Podľa výrokov žien ozbrojená stráž ich odháňa, keď idú hľadať teplú vodu na pranie bielizne; bielizeň sa suší v barakoch.

Hygiena:

Spolu s ostatnými zaistencami sú umiestnení v barakoch aj 99 chorí, ktorí nemôžu opustiť svoje lôžka, ochromení, choromyselní a senilne chorí. Niektorí z nich stratili kontrolu nad svojimi fyzickými potrebami. Možno si predstaviť, v akej špine a v akom hroznom prostredí žijú vedľa nich tí, ktorých možno nazvať zdravými.

Okrem toho spoločný život uprostred takýchto podmienok predstavuje vážne morálne a psychologické nevýhody pre dospelých, mládež a deti obidvoch pohlaví. Exhibicionizmus a zvrhlosti sa prejavujú tak u detí, ako aj u dospelých. Jeden výrok poukazuje na rozsah a vážnosť problému: „Toto je naše posledné potešenie – povedala nám jedna zaistenkyňa – ktoré nám nemôžu ziať.“

Finančné prostriedky:

Zaistencom odobrali všetky peniaze – vo výške 960-tisíc korún v starej mene. Každá osoba – bez rozdielu, či sa od nej vzali nejaké peniaze, alebo nie – potom dostala 500 korún v nových bankovkách (?). Takto nás informoval vedúci tábora; to by však znamenalo, že zaistencom sa rozdalo asi 2,5 milióna korún.

Zaistenci sú rozdelení do troch skupín:

- Práceschopní muži 861
Muži pracovne nespôsobilí 562
- Práceschopné ženy 649
Ženy pracovne nespôsobilé 1 280

c) Deti do 16. roku 1 845
Spolu 5 161

Je potrebné zmieniť sa aj o pracovnom nasadení, ako ono, podľa nášho pozorovania, vyzerá v praxi: 2 346 mužov a žien pracuje v podnikoch alebo u súkromných zamestnávateľov a dostávajú ubytovanie a stravu. Asi 120 chlapov pracuje v uhoľných baniach: vyplácajú im priamo 30 percent ich mzdy, ktorú musia použiť na zaplatenie nemocenského a úrazového poistenia.

Ostatní muži a ženy v tábore musia každé ráno o 7. hod. odísť do lesa pracovať s drevom. Do tejto kategórie sú zahrnuté aj deti staršie než 12 rokov. Neberie sa ohľad na biedny stav ich zaobliečenia a obuvi. Stáva sa, že matka pre chorobu nemôže ísť do práce. Aby jej nebol zmenšený prídely stravy, posielala namiesto seba do práce svoje deti, ktoré nemajú ešte ani 12 rokov. Ako hovoria zaistenci, cesta do práce je 8 kilometrov a 8 kilometrov späť. Ženy nad 60 rokov nie sú povinné pracovať v lese, ale v skutočnosti ženou do práce aj ženy staršie než 70 rokov. Za túto prácu zaistenci nedostávajú nijaké prídavkové prídely. Pracovný čas je od 7. hod. ráno do 15. hod. popoludní. Obeduje sa až po návrate z práce.

Kantína:

Kantíny vôbec niet a niet ani peňazí, ani tovaru. Favorizovaní zaistenci môžu ísť k okolitým sedliakom a kúpiť mlieko (8 korún za liter), vajcia (po 12 korún) alebo maslo (250 korún za kilogram).

Bohoslužby:

Vedúci tábora hovoril, že každú nedeľu prichádza misionár, ktorý odbavuje pobožnosť v lekárskej čakárni.

Rekreácia: Nijaká.

Korešpondencia: Nie je obmedzená ani cenzurovaná.

Návštevy: Zaistenci môžu konať návštevy v blízkom okolí s dovolením vedúceho tábora. V samom tábore nie je však dovolené prijímať návštevy.

Dobročinné akcie: Kláštor mníšok rádu sv. Vincenta vyjadril ochotu ziať do svojej opaterky 30 – 50 malých detí. Plán sa však neuskutočnil, pretože matky ho pokladali za podozrivý a nechceli odovzdať svoje deti. Slovenský Červený kríž daroval pre zaistencov okrem nejakých liekov aj 100 kilogramov cukru a 100 kilogramov krupicovej múky. Okresný lekár, riaditeľ nemocnice Červeného kríža v Prievidzi, p. Dr. Július Beniač, prijal zdarma do nemocnice ženy na pôrod.

Sťažnosti: Čo sa týka sťažností vedúceho tábora, tam nebolo čo zaregistrovať. Zaistenci sa sťažovali predovšetkým na stravu a ubytovanie. Tie isté sťažnosti sa vyskytujú vo všetkých táboroch. A napokon musíme poukázať, že mnohí zaistenci sa sťažovali, že ich bili.

Požiadali sme Dr. Škarbu, ktorý nás sprevádzal, aby bol taký dobrý a vyšetril túto záležitosť a výsledok vyšetrenia potvrdil v písomnom hlásení. Toto sa hneď aj stalo. Poranenia spôsobené prípadmi brutality, kopancami a údermi palicou boli skutočne zistené.

Jeden zo strážcov, ktorého vina sa zistila, bol zbavený svojej funkcie a bude postavený pred vojenský súd.

Záver: Tábor v Novákoch je

bez pochyb najhorší z táborov, ktoré sme doteraz navštívili. Dr. Škarba, prednosta zaisťovania na Povereníctve vnútra, nás uistil, že táto situácia sa vážne preskúma a zlepší.

Pierre W. Mock, v.r.

Ako spomínam vyššie, počas vojny na Slovensku, boli pre židovských spoluobčanov, ktoré neboli chránení prezidentskou, ale ministerskou/rezortnou výnimkou, zriadené tri pracovné tábory: v Sereďi, vo Vyhniciach a v Novákoch. Najväčší tábor bol v Novákoch, kde v júni 1943 sa nachádzalo 1 530 osôb: 849 mužov a 681 žien; z toho 1,250 pracujúci a 280 nepracujúcich.

Pomery v týchto táboroch podrobne preskúmal historik Ivan Kamenec a uverejnil o nich dve obsiahle štúdie: v periodiku Nové obzory (Vznik a vývoj židovských táborov a pracovných stredísk na Slovensku v rokoch 1942-1944; č. 8/1966, s. 15-38) a vo vlastivednom zborníku Horná Nitra (Židovský koncentračný a pracovný tábor v Novákoch; č. 3/1966, s. 51-66)

O režime v pracovnom tábore v Novákoch napísal: „V židovskom pracovnom tábore v Novákoch mali vlastnú poľnohospodársku výrobu na 15 hektároch pôdy. Slúžila na zásobovanie zeleninou a živočíšnymi produktmi. Tábor mal aj vlastnú vnútornú samosprávu... Bola to židovská rada (ŽR) tábora, ktorú tvorili príslušníci tábora. ŽR mala každý týždeň porady, na ktorých sa prerokovali všetky hospodárske i sociálne otázky tábora... Príslušníci tábora bývali a pracovali v obytných barakoch. Rodiny bývali oddelene a ostatní pracovníci v spoločných ubikáciách. Aj stravovanie príslušníkov tábora bolo spoločné; strava obsahujúca denne 1 500 – 1 700 kalórií... Postupná konsolidácia a upevňovanie hospodárskeho postavenia tábora dovoľovali vybudovať v ňom niektoré sociálne zariadenia, ktoré by sme asi ťažko našli v podobných židovských inštitúciách na európskom území kontrolovanom fašistickým Nemeckom... V roku 1944 boli v nováckom pracovnom tábore už vaňové kúpele, plavecký bazén a športové ihrisko... Veľkou zvláštnosťou židovských pracovných táborov bolo to, že sa v nich zriadili detské jasle, opatrovne a obecné školy. Táborovú školu prebralo do svojej kompetencie ministerstvo školstva a národnej osvety, čo dalo škole podklad k legálnej platnosti. Okrem toho sa v nováckom tábore pre 14- až 16-ročných zaradcov usporadúvali odborné kurzy v rozličných remeselníckych odboroch a dospelí príslušníci tábora navštevovali pravidelné kurzy slovenského jazyka... V tábore sa zriadila aj miestna táborová knižnica... Pre prestarnutých príslušníkov tábora sa zriadil v Novom Meste nad Váhom starobinec... Nespornou zvláštnosťou tábora v Novákoch bolo aj to, že sa tu usporadúvali bohoslužobné obrady židovské i kresťanské.“ (Ivan Kamenec, Židovský koncentračný a pracovný tábor v Novákoch. In: Horná Nitra; Vlastivedný zborník III, 1966, č. 3, s. 51-66).

Porovnanie hovorí veľa o dvoch režimoch v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach, ktorými Slovensko prechádzalo v pohybnom 20. storočí.

FRANTIŠEK VNUK

Úvodné slová z titulu napísal štúrovský básnik Andrej Sládkovič, no platia aj dnes a nielen o slovenských, ale o všetkých nešťastných emigrantoch sveta. Platili aj o zakladateľovi slovenskej realistickej prózy Martinovi Kukučínovi, vl. menom Matejovi Bencúrovi. Udalosti jeho bohatého životného osudu zachytáva kniha Vydavateľstva Slovenskej národnej knižnice Životná odysea Martina Kukučina, ktorá vyšla v uplynulom roku a rozpredala sa ešte pred uvedením na trh. V roku 2022 sa pripravuje dotlač. Zatiaľ je prístupná čitateľom ako internetová kniha.

Pri jej uvedení v lete 2021 pripravilo Literárne múzeum na pôde SNK v Martine literárno-hudobno-obrazové pásmo o M. Kukučínovi. Predstavilo v ňom aj neznáme fakty zo života spisovateľa, preto výber z textovej časti pásma i knihy predkladáme čitateľom.

KAŽDÝ SVOJOU POŠIEL STRANOU...

Matej Bencúr prežil v rodnom dome v Jasenovej na Orave iba jedenásť rokov. Potom sa musel až do smrti, ba aj po smrti, „potlkať“ po svete ako emigrant.

Z jeho detstva sa nezachoval žiaden obrázok. Škoda. Bolo by milé vidieť fotografiu chlapčiatka, ktorého volali Belko, pretože mal svetlé vlásy. Rád uvrzol z domu, aby bosými nôžkami prebrodil jasenovský potok alebo preťapkal úzkou lávkou ku mlynárovi, veľkému furtákovi Brnovi. Ešte vzácnejšie by bolo vidieť, ako sa Belko s kamarátmi člnkuje na drevenom korýtku dolu jasenovským potokom, netušiac, koľké tisíce míľ sa bude musieť neskôr plaviť ako doktor po moriach a oceánoch sveta za obživou. Ba i po smrti sa musel drgáňať v truhle železnicou cez Alpy a potom roky dokonca aj v podobe medzinárodnej sochy loďami, žeriavmi, autami a lietadlom. Vracal sa domov až toľko, že sa stal naším slovenským Odyseom, ba ho ešte aj pretromfol.

Matica slovenská chcela dať hádam už pred storočím na jeho rodný dom pamätnú tabuľu, ale vlastníci chalupy to nedovolili. Až keď už drevo začalo hniť, predali drevenicu štátu. Našťastie sa podarilo strúchnivené trámy vymeniť a dom pekne zreštaurovať. Odtedy ho opravovali viackrát a už od päťdesiatych rokov uplynulého storočia v ňom za prispenia Matice slovenskej pripravovali expozíciu M. Kukučina.

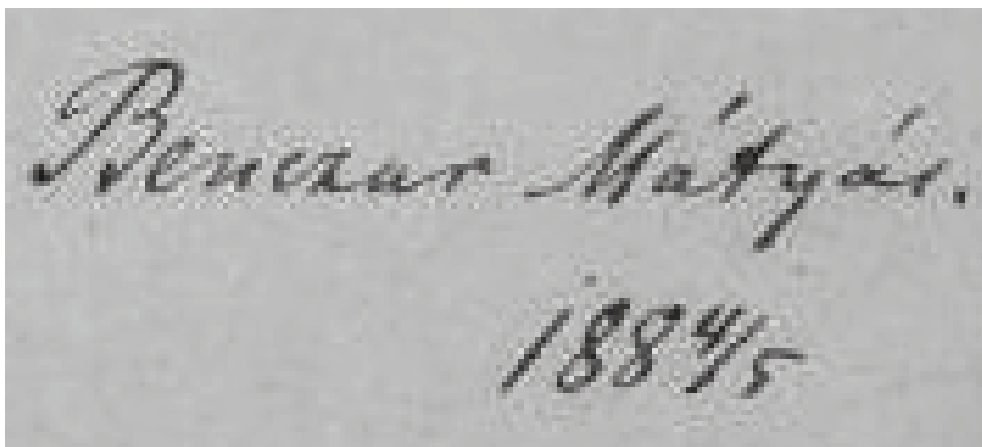
Ako to, že Belko žil v rodnom dome tak krátko?

Rodičia nemohli dať najmladšiemu chalupu ani pole, ktoré by ho uživilo, lebo to dedil podľa zvykového práva najstarší z detí Ondrej. Mateja poslali do škôl. Potom sa už natrvalo na rodičovský grunt nevrátil. Ešte aj prázdniny trávil u spolužiakov v Liptove a v Honte, aby doma nezavadzal. Študoval a býval najprv v Revúcej, potom v Martine, B. Bystrici, Kláštore pod Znievom...

Keď už otec vyčerpal prostriedky, ktoré mohol investovať do synových štúdií, povolali Mateja do Jasenovej, lenže nie do rodičovského. Ako učiteľ dostal byt v škole. Na radu pána farára Pavla Zocha študoval po večeroch a robil si postupové skúšky do ďalších gymnaziálnych ročníkov. O šesť rokov odišiel maturovať do Šopronu. Potom nastúpil v Prešporku na teologickú fakultu, lenže pre tamojšie maďarské prenasledovanie slovenských vlastencov radšej si „zobral svoje rädiky a hybáj – do Prahy“ (Z listu M. Kukučina J. Janoškovi z Prahy 23. 10. 1885.)

Na vysokoškolské štúdiá medicíny v Prahe však nemal z domu peniaze. Musel si vziať úver v banke. Požičiavali mu aj bývalí spolužiaci, aj priatelia. Až keď sa jeho štúdiá pre chudobu a nemožnosť platiť za skúšky predlžovali na osem rokov a keď už kamaráti boli preč, ujala sa ho pražská rodina Neureutterová. Chudý bol vraj ako vyžla a prežil i doštudoval iba zázrakom.

Na náklady Neureutterovcov si šiel hľadať aj prax. Vybral sa za bývalými kolegami medikmi Škarvanom a Makovickým do Rakúska. Lenže Bencúr tam bez známostí prax nedostal. Nuž aspoň videl kus sveta a získal zážitky z Álp. O pobyte v rakúskych veľhorách napísal priateľovi Jurajovi Slávikovi:

„Videl som Alpy!“

„... že som bol v Innsbrucku, nebanujem. Videl som Alpy aj Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho.“ (A. Dobriansky bol národný buditeľ Rusínov takého významu ako pre Slovákov Ľudovít Štúr.)

„Hovoril veľa o nás... prišiel dva razy na študentský kvartier a pil s nami čaj... Bol som tam iba 5 dní, ale som schodil celé okolie. Utešené vrchy, vysokánske 3000 – 3600 metrov. Keď sa človek vezie železnicou, dakedy sa zľakne, že vlak sa ide bušiť do hory... Ostatne Ty“ (rozumej – adresát listu Juraj Slávik) „si vari tiež tou krajinou cestoval aspoň po Salzburg. Bol som i pod alpským ľadovcom

Hojže Bože, jak to bolí, keď sa junač roztratí po tom šírom sveta poli, na chlebovej postati...

O emigrantovi Martinovi Kukučínovi
sto rokov po jeho návrate z Ameriky

Gletscherom, nebanujem tej námahy. Vôbec alpská krajina je majestátnejšia než Tatry. Vrchy sú nielen väčšie, lež aj impozantnejšie, pretože nemajú taký rozklad ako Kriváň, kde celý deň cesty potrebuješ podeň sa dostať, kdežto tu vrch neraz z roviny vyrastá. Pritom to klíma... Dušan Makovický a Škarvan sa v jednom potoku vykúpali.“ (Z listu M. Kukučina J. Slávikovi 28. 11. 1893)

Po tom, čo Matej Bencúr absolvoval ne-honorovanú prax v Prahe, musel rýchlo splácať dlžoby z čias štúdií. Lenže nemal si kde zarobiť, lebo v Hornom Uhorsku ani medzi Slovákami na Dolnej zemi nebolo voľného miesta pre mladého medika, ktorý bol slovenským národovcom. Jediné miesto v monarchii mu ponúkli Didoličovi až na ostrove Brač v Jadranskom mori. Didoličovi pestovali na Brači hrozno a v Prahe predávali víno. Matej Bencúr nemal východisko, musel ponuku prijať, aby sa konečne začal vykúpať z dlžôb. Priateľovi Jurajovi Slávikovi napísal:

„Idem do Dalmácie“

„Dnes Ti už len oznámiť musím, že v Dalmácii som vyvolený a idem ta. Budú sa na mňa hnevať,“ (slovenskí národní dejatelia) „nadávať. Čo robiť? Musel som tak spraviť. Mám dlhov 1200 zlatých a u Bielka“ (Bielek bol jeho bývalý spolužiak, s ktorým vydával svoju tvorbu) „visím na 800 zlatých. Na tri roky by ta šiel“ (na Brač) „štelovať“ financie a potom by sa dalo dačo začať. Len o tom mlč, lebo by mal s našimi“ (národnými dejateľmi) „hrozné neprijemnosti. Nechceli by uznať ťažkosti môjho postavenia.“ (Z listu J. Slávikovi 28. 11. 1893)

Bolo mu veru ťažko. Nevedel ani slovo po chorvátsky. Ale – rýchlo sa učil. Keď ta prišiel, zúrila epidémia osýpok a šarlachu. Na ostrove boli veľké problémy s chudobou, s hygienou a s vodou. Rozľahlý ostrov nemal pramene pitnej vody. Obyvatelia používali dažďovú z cisterien, z ktorých sa tiež šírili epidémie. Doktor Bencúr robil, čo mohol. Asi do roka znížil detskú úmrtnosť o päťdesiat percent. Musel byť aj zubárom, aj pôrodnikom, aj lekárnikom na území takmer štyristo kilometrov štvorcových.

O svojom pobyte na Brači napísal Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi na Oravu:

„Vysokostený pane!“

Ja, keď som prišiel na tento vyhanec –

Fotografia mladého M. Kukučina, už populárneho spisovateľa, od Pavla Sochána

nečujem tu celé mesiace nášho živého slova. Iba kde-tu zatúla sa drotár, alebo starohorská ženička s čipkami, s ktorými, ak mám náhodou kedy, sa pohovárať... Môžete si predstaviť, čo znamená byť a žiť v takom zakliatí, keď je to nie dobrovoľné, ale... osudom vynútené. Ja nebudem tu sentimentálne rozpriadať všetky „utrpenia“ tzv. osamelosti... ja netratím ducha ani nádej, že všetko sa môže obrátiť ešte na inakšie... Tieto okolnosti nevyhnutne ma odkazujú na čítané slovo. I naozaj teraz sa stáva, že ja Vám čítam všetko, čo mi slovenského do ruky príde... Ale čože, keď tých delikates je do stobohov málo! Tu i tu dačo – a hybaj zas dlhočizný pôst!...“

(Z listu P. O. Hviezdoslavovi 29. 12. 1894 – po prvých Vianociach, prežitých na ostrove)

Láska, Bože, láska...

Martin Kukučín nemal nikdy v živote svoj vlastný dom ani byt, vždy len prenajatý, alebo ho prichýlili bez platenia. Bol síce lekárom a mohol dobre zarábať, lebo všade sa o ňom šírili dobré zvesti, ale jeho svedomie mu nedovolilo brať od ľudí peniaze za liečenie. Bol takým veľkým humanistom, že to udivovalo ľudí až do nepochopenia. Niektorí jeho dobrotu aj zneužívali. Za dva roky si už narobili dlžob za liečenie vyše dvoch tisíc zlatých a mnohí mu to nikdy nesplatili. Medzitým sa priatelia na Slovensku usilovali hľadať pracovné miesto, no vyhovujúce nenašli. Až sa Matej na ostrove zaľúbil.

Bránil sa tomu niekoľko rokov. Báľ sa pripútať k sebe – k človeku bez domu a bez peňazí – mladučku Pericu Didoličovú. No povzbudzovali ho kamaráti – vzdelaní mnísi na ostrove. Raz ich gvardián – 80-ročný fráter Vice Janović – odtrhol v záhrade kláštora kvet pomarančovníka a podal ho Matejovi so slovami, aby ho už konečne dal Perici, lebo videl, ako sa doktor sužuje. A to bolo asi rozhodujúce povzbudenie.

Matej nevyzval Pericu lásku, to bolo zbytočné. Láska im obom dávno vyžarovala z očí aj zo srdca, čo ako ju pridúšali. Len sa jej opýtal: „Perica, išla by si so mnou na Slovensko?“ To bolo preň najpodstatnejšie. Súhlasila.

Mali však aj iné problémy. On bol evanjelik, ona katolíčka. On chudobný a ona patricijka. No jej rodina i ostrovania si ho tak obľúbili, že nenamietali. Naopak. Usporiadali im vraj najkrajšiu svadbu, akú kedy na tom ostrove zažili. Matej pritom nezabudol ani na rodákov. Keď sa ženil, poslal do Jasenovej na Oravu 160 litrový sud najlepšieho bračského vína.

Bol šťastný. Žiaľ, iba pár rokov. Onedlho totiž stratili Didoličovci vo voľbách pozíciu správca na ostrove. Ich nevolenie cítil Bencúr ako nevďak ostrovanov voči Didoličovcom, ktorí urobili pre celý ostrov veľa dobrého. Preto aj on zložil funkciu miestneho lekára. Ostal nezamestnaný.

Keď sa preň nenašlo vhodné miesto ani na Slovensku, ani medzi Slovákmi na Dolnej zemi, odišiel za prácou s chorváckymi vysťahovalcami až do Južnej Ameriky. Odtiaľ napísal svojmu bývalému profesorovi z revúckeho gymnázia Ivanovi Branislavovi Zochovi: „Prečo som odišiel do Ameriky“

„Teraz Vám zodpoviem na otázku, prečo som odišiel sem. Na Selciach mi bolo dobre, ale ostatné časy obec padla do rúk nepriateľov Didoličovcov. Ja som užíval dobré meno, popularnosť, ale ma trochu prekvapilo, že sa tak národ mohol odsúdiť Didoličovcom za mnohoročné dobrodenia tým, že vyvolil obecných predstavených práve z ich nepriateľov. Ja som si vzal z toho naučenie a pekne rúce sa poďakoval. Zdržovali ma, povyšovali mi plat atď., ba chceli zhodiť celé predstavenstvo, ale sa mi to všetko nepáčilo, preto som odišiel.“

Prečo do Ameriky? V Dalmácii sa mi nesladilo byť viac lekárom, lebo v každom meste je tam či zjavná, či tajná guerra. Ísť domov, nemal som kam, a potom, som už pristarý privykať na isté sekatury a prenasledovania. Preto som sa rozhodol pre Ameriku.“ (Z listu I. B. Zochovi 6. 1. 1909 z Čile)

Ani v Amerike mu však zamestnanie nepadlo z neba. Neuznali mu lekársky diplom z Prahy. Musel ísť do hlavného mesta Santiago

Mladomanželia Kukučínovci

de Čile učiť sa po španielsky, aby tam po španielsky skladal nostrifikačné skúšky. Španielčina bola už jeho ôsmym alebo deviatym jazykom, ktorý sa musel učiť, a to v pomerne neskorom veku. Napriek tomu to zvládol do roka. Na Vianoce 1908 pricestoval za manželkou ako úradne uznaný doktor do juhočílskeho mesta Punta Arenas, v ktorom žili prisťahovalci. Bolo to medzinárodné mesto s početnými Chorvátmi, Francúzmi, Nemcami, Angličanmi, Talianmi aj domorodými Indiánmi. Slovenský lekár vedel ich jazyky a slúžil všetkým. Často zadarmo. Keď videl veľkú biedu v chatrči, nechával pod receptom peniaze na lieky i na stravu, aby mali z čoho žiť, kým otec rodiny vyzdravie a bude zarábať.

Z LEKÁRA FARMÁR

Keď priatelia videli, že doktor si v Amerike nezarobí ani toľko, aby sa mohol na staré kolena vrátiť domov, poradili mu kúpiť ovčiu farmu. Poslúchol, požičal si peniaze v banke a spolu s jedným priateľom si „salaš“ kúpili. Ovečky mu boli milé, pripomínali mu domov i jaseňovský salaš pod Chočom.

Začas sa zdalo, že si tým zarobí lepšie než ako lekár, lenže prišli zvraty. V jednu krutú zimu mu veľká časť oviec pomrzla. Potom mu počas revolúcie časť pozemkov vyvlastnili bez náhrady. Onedlho prišli krízy, štrajky. Revolučné bandy podpaľovali salaše, kradli a zabíjali dobytky, zanikali trhy aj odbytistia vlny...

MAŤ HO VOLALA

Po skončení prvej svetovej vojny sa Bencúr dozvedel, že Rakúsko-Uhorsko padlo, že Slováci sa vyslobodili z Uhorska. Od tej chvíle nemal pokoja. Nesmierne ho ťahalo domov. Lenže jeho pasienky a ovce sa pre devalváciu nedali predať. Preto Bencúr nechal všetko na priateľa – a odišiel do vlasti bez predaja majetku.

Neradi ho odtiaľ púšťali, mnohí za ním plakali. Celé mesto ho šlo vyzvedať do prístavu, ba mnohí sprevádzali parník na svojich lodičkách ďaleko na otvorený oceán a kývali, kým nezmizol za horizontom.

Za čilskú vládu sa s ním lúčil na rozlúčkovom bankete brat čilského prezidenta Gilberto Alessandri Palma. Doktor Bencúr bol takou osobnosťou, že o jeho odchode a ušľachtilom charaktere písali aj noviny. I jednu ulicu v Punta Arenas, i miestne zdravotné stredisko pomenovali jeho menom. V súčasnosti nesie jeho meno aj najmodernejšia operačná sála v novej nemocnici.

Lenže – Mateja po celý život „mať volala“. Milovaná domovina. Netušil však, do čoho ide. V Čechách i na Slovensku ho síce vítali aj zástupcovia vlády, robili mu bankety ako najslávnejšiemu slovenskému spisovateľovi. Dokonca ho pozval do Topoľčianok na niekoľko dní prezident republiky Tomáš Garigue Masaryk. No to najzákladnejšie mu nedali – skromnú lekársku ordináciu nezávislú od poisťovní ani od politikov, v ktorej by si zarobil na živobytie, aby mohol pritom literárne tvoriť. Núkali mu miesto v politike, miesto poslanca, alebo vedúceho úradníka v kúpeľníctve. To nemohol prijať. Výborný lekár, najlepší slovenský prozaik, a drať nohavice v parlamente alebo v úrade? A nechať si zneužívať meno politickými stranami?

Asi po polroku odišiel sklamaný zo Slovenska do Chorvátska.

TRAGICKÁ DRUHÁ PLAVBA DO AMERIKY

Odtiaľ sa ešte raz vybral do Ameriky, aby sa pokúsil speňažiť svoje pasienky. Cestou mu však ťažko ochorela žena. Dozvedela sa totiž, že talianski fašisti cestujúci na lodi chcú jej muža potajomky vyhodit' cez palubu do oceánu. Veľmi sa na lodi rozpínali, ba sa aj pobili s Chorvátmi. Kukučín čosi ironické na nich utrášil, tak sa rozhodli, že ho zlikvidujú. Perica v strachu strážila po nociach pri mužskom oddelení. Pre chudobu nemali totiž peniaze na cestovanie spolu v kajute, len oddelene v hromadných mužských a ženských oddeleniach v podpalubí. Perica nespávala a hrozne psychicky trpela, až upadala do hlbokých depresí. Trvalo to po celú plavbu

– vyše mesiaca. Jej psychika sa zrútila. V prístave Buenos Aires ju Matej musel dať do nemocnice. To však vôbec nepomohlo, ba bolo čoraz horšie. Do Čile sa z Argentíny ani nedostali.

Keď hrozilo, že Pericu v takom stave na loď nazad do Európy nepríjmu, kúpil manžel lístky na akýsi starý, rozheganý, a teda málo bezpečný taliansky parník, ktorým sa vrátili do Európy. Lenže – čo ďalej? Do Česko-Slovenska si už Bencúr s psychicky chorou ženou ísť netrúfal.

Dal ju do psychiatrického ústavu v Chorvátsku a sám žil v podnájme, kým ich opäť neprichýlili Krznarovičovci v Lipiku. U nich sa Perici trochu poľahčilo. On dokončoval svoje literárne práce. Cestoval inkognito aj po Slovensku zbierať materiál na svoje historické romány, pretože písať o súvekyých problémoch si nedovolil. O dva roky však ochorel na zápal pľúc a v náručí svojej tiež chorej Perice v nemocnici slavonskeho mesta Pakrac umrel.

HOJŽE BOŽE, BOŽE DRAHÝ, BER LEN – VEĎ ČOŽE STRATÍM?

Matica slovenská sa s ťažkosťami postarala o prevoz jeho ostatkov na Slovensko. Pochovali ho v Martine na Národnom cintoríne. Perica mala po manželovej smrti ešte hroznejší osud. Príbuzní ju dali úradne označiť za nesvojprávnu a poberali miesto nej Kukučínove honoráre. Ju zatvárali do psychiatrických liečební. Ale to je už iný dlhý príbeh. Až po čase ju Slováci súdne vyslobodili, ubytovali ju so slovenskou opatrovateľkou v Trnave, kde Perica po vyše štyridsiatich rokoch od smrti manžela umrela. Potom ju Matica slovenská dala uložiť do spisovateľovho hrobu v Martine.

Podobne strastiplný osud mala aj Kukučínova medzinárodná socha z Ameriky od Ivana Meštrovića, ktorá je najzácnejšou sochou slovenského spisovateľa v dejinách. Aj o tej má vyjsť v roku 2022 kniha *Dráma medzinárodnej sochy Martina Kukučina*.

MÁRIA RAPOŠOVÁ

Fotografie sú z Lit. archívu SNK Martin

„Uvidia Syna človeka
prichádzať na nebeských oblakoch
s mocou a veľkou slávou.“

(Mt 24, 30)

Stretnutie s akademickým maliarom Ladislavom Záborským zanecháva hlbokú stopu v srdci človeka. Tento žiak Martina Benku, otca modernej slovenskej maľby, sa vydal vlastnou cestou – zobrazovania duchovnej krásy. Ladislav Hanus jeho tvorbu nazval sakrálnou a Róbert Sarka ju dáva do analógie s ikonopiseckou tvorbou, pretože majstrova tvorba vychádza z prežitej skúsenosti s Bohom.

Jeho dlhý život a tvorba – hudobnou rečou vyjadrené – tvorí chorál krásy svetla, ktoré ani temnota nedokáže pohltiť (Jn 1,5). Mystická skúsenosť, ku ktorej dospel aj prežitým utrpením politického väzňa komunistickej diktatúry, je vyjadrená jednoduchou radosťou biblického Žalmistu. Predtým ako majstra Záborského v roku 1953 odsúdili na 7 rokov za vykonštruovanú vlastizradu, strávil 5 mesiacov v samote. Tieto chvíle boli ako duchovné cvičenia pod priamym vedením Ducha svätého, počas ktorých improvizovane písal básne: „On mi diktoval tieto básne, rýchlo som ich písal a do večera som sa ich naučil naspamäť. Tieto vnuknuté básne mi pomáhali žiť vo väzení. Ale aj teraz sú pre mňa – aj pre iných – zdrojom povzbudení. A sú dôkazom dobroty, lásky a pomoci Najvyššieho, zážitkom radosti z Boha. Stále mi pripomínajú na aké duchovné výšky ma Duch Svätý vyviezol v tej samote, keď som nemohol bez veľkej bolesti myslieť na minulosť ani na budúcnosť, mohol som myslieť len na Boha, na nebo a to mi dávalo optimizmus v ťažkých chvíľach.“

Katolícky aktivista a politický väzeň Silvester Krčméry vo svojom diele *To nás zachránilo* hovorí „o bezťažných stavoch“ v meditácii, v ktorej zotrval niekoľko hodín. Prototypom „väzenskej mystiky“ v dejinách cirkvi je zaiste prvý mučeník kresťanstva diakon sv. Štefan, ktorý pred svojou popravou ukameňovaním volá: „Vidím otvorené nebo a Syna človeka stáť po pravici Boha“ (Sk 7, 56).

Kde je zdroj sily slobodných uprostred neslobody? A odkiaľ dostávajú silu dnešní mučeníci Afriky a Blízkeho východu, ktorým sú v mene Alaha – práva šaria „tradične“ odrezávané hlavy? Ako je možné, že trpiaci pre Krista vidia otvorené nebo a zomierajú s vedomím Izaiášovho videnia: „Svätý, svätý, svätý je Pán zástupov. Plné sú nebo i zem tvoje slávy!“ Je to zo skúsenosti Ducha, pretože „kde je Pánov Duch, tam je sloboda“ (2 Kor 3,17). Nie je to sloboda založená na výbere a tobôž nie na svojvôli, ale je to nová kvalita na kríži vykúpenej slobody! Utešiteľ vlieva do srdca lásku Božiu, čo je zrejme najväčším dielom Svätého Ducha a osobu transformuje do skúsenosti Táboorského svetla. Sv. Simeon – Nový Teológ neustále povzbudzoval svojich žiakov, aby s Ježišom vystúpili na vrch Tábor a pozorovali oslepujúcu žiaru jeho odevu a svetlo jeho tváre. Z tejto reality Ducha vyplýva esenciálna kresťanská istota víťazstva a nádeje: „Na Božej strane stojí náš veľký spojenec a ochranca, náš veľký obhajca. Preto sa nebojíme démonov či diabla, pretože ten, kto vedie boj spolu s nami, je väčší než oni“, učí sv. Cyril Jeruzalemský v Katechézach.

Nikolaj Berďajev dospel filozoficky, ako aj na základe prežitej skúsenosti politickej perzekúcie v rôznych režimoch, k rezultátu, že najvyššia sloboda je v duchovnom živote

Cez utrpenie k nebeskému Jeruzalemu

a tú nie je schopný obmedziť žiaden režim. V diele *Nový stredovek*, v ktorom pojednáva o súmraku humanistických istôt západnej civilizácie, ktoré v týchto ostatných mesiacoch sublimujú aj z právnej roviny, píše: „Je potrebné si vybrať – buď má duchovný život najväčšiu realitu a tak je v ňom potrebné hľadať opravdivý život než v celom šume politiky, alebo nie je reálny a potom je potrebné ho odmietnuť.“ Podobne Nikolaj Losskij filozoficky dokazuje realnosť mystického poznania ako legitímneho spôsobu myslenia.

Táto supremácia slobody Ducha a mystickej intuície je podstatná v tvorbe Ladislava Záborského v podobe grandióznych tém relácie medzi Božími Osobami a osobou človeka presahujúce úzko limitovaný antropocentrizmus.

Obraz *Nebeský Jeruzalem* je komplexným zhrnutím existenciály autora: viera vo víťazné finále Boho-ludskej drámy. Tematicky vychádza z dvoch posledných kapitol Apokalypsy sv. Jána, ktorého anjel v duchu preniesol na veľký a vysoký vrch „a ukázal mi sväté mesto Jeruzalem, ako zostupuje z neba od Boha ožiarené Božou slávou“ (Zjv 21, 10 – 11). Mesto je vystrojené ako nevesta, ozdobená pre svojho ženicha. Má vysoké hradby postavené na základoch, v ktorých sú mena dvanástich apoštolov a s výzdobu z najdrahších drahokamov. „Nepotrebuje ani slnko ani mesiac, aby mu svietili, lebo ho ožiaruje Božia sláva a jeho lampou je Baránok“ (21,23).

Na obraze vidíme, ako anjel stojí s Jánom na brehu: „Potom mi ukázal riekou vody života, čistú ako krištál, vytekajúcu od Božieho a Baránkovho trónu“ (22, 1). Už starozákonný prorok Ezechiel má veľkolepú víziu životodamej rieky, ktorá vyteká z východnej strany chrámu a mení sa na veľký tok. Ona je v Cirkvi symbolom znovuzrodenia v kresťanstve, symbolom milosti, ktoré dáva Svätý Duch Boží. Preto Ježiš učí o vode, ktorá sa stáva prameňom do večného života (Jn 4, 14), podobne, že kto uverí, z toho vnútra potečú prúdy živej vody (Jn 7,38). Majster Záborský vystihuje dokonale krásu nebeského námestia z rýdzeho zlata priesačného ako sklo, ktoré sa odzrkadľuje v tejto „nevyčerpanej rieke milosti a odpustenia hriechov“ (Akatist k Životodarnému Svätému Duchu, Kondák 12).

Strom života uprostred námestia, ktorého listie je na uzdravenie národov, majster Záborský personifikuje v ľavej časti nad riekou života v dvoch „okienkach“. V prvom je silueta Márie a anjela – tajomstvo vtelenia Božieho Syna a vedľa je silueta Ukrižovaného – veľkonočná obeta. „Tu sa to všetko začalo – nová éra ľudstva“, majster nadšene vysvetľuje, zrejme v intenciách kappadóckych otcov o Božskej premene človeka. Obe okienka sa dotýkajú, čo je vyjadrením jednoty tajomstva Vianoc a Veľkej Noci. Na ikonách Narodenia Pána je novonarodený Ježiš s tvárou dospelého zavinutý v plienkach, ktoré majú podobu pohrebného plátna a jasle sú zároveň jeho hrobom vytesaným do skaly. Kris-

tova kenóza – zrieknutie sa seba a poslušnosť Otcovi až na smrť (Flp 2,8). Boží Syn zobral na seba hriech – každú svojvôľu vzbúreného človeka po prvotnom hriechu a vyniesol ju na strom života – kríž, aby tí, čo v neho uveria, už nežili seba a sebaopovrdzovaniu svojho ega. Mária a Ukrižovaný sú situovaní na zemi, čo konvenuje s hnedým brehom pozdĺž celého obrazu. Farbou zeme – pôdy je zdôraznená historická realnosť udalostí vtelenia a vykúpenia v protiklade k mýtom naddejnosti modernistickej teológie.

Všetci prenasledovaní pre spravodlivosť vedia, čo znamená, keď apoštol Pavol píše, že utrpením sa môžeme dokonale pripodobniť trpiacemu Kristovi. Tu už nejde primárne o zadosťučinenie za hriechy, ale o „život ako spolutrpenie v láske“, v kontexte Dostojevského „definície“ života a svedectva apoštola Petra o radosti trpieť pre Kristovo meno. Je to svetlo v temnote, ktoré dáva Ten, čo skúma Božie a ľudské hlbiny. Ladislav Záborský povedal, že najviac optimizmu vo väzení mu dávali Ježišove slová: „Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi“ (Mt 5, 11 – 12).

Na jubilejnej výstave v Martine v roku 1991 povedal prorocké slová: „Všetko zlo pochádza z toho, že naša civilizácia používa len jednu polovicu mozgu – technickú, ale druhú, duchovno-mystickú, kde je aj svedomie, úplne zanedbáva. Preto dnešná civilizácia stále viac smeruje do negatívna.“ Túto tému rozvíja aj v novom miléniu: „Verím, že príde zlom a myslím, že v ňom bude hrať pozitívnu úlohu aj taký národ, ako je slovenský. Hovoril som vtedy, že my, malý národ v strede Európy môžeme dať Európe srdce. Ja svoje umenie vediem týmto smerom. U nás je to teraz tak trochu divné. Zlo je veľmi viditeľné, ale je tu aj nenápadné dobro mnohých duchovných ľudí, ktorých poznám. Verím, že toto dobro príde v pravú dobu ku slovu. Maľujem pre duchovnú elitu. Nemyslím tým intelektuálov,

môžu to byť jednoduchí ľudia. Ešte viac však maľujem pre budúcu civilizáciu lásky. Verím, že po súčasnom období konzumu príde duchovná doba. Éra Ducha Svätého!“

Prečo nám Prozreteľnosť dáva takých ľudí, akým je Ladislav Záborský? Aby sme korigovali náš život, kým sme na ceste a neprepadli vláde fikcie, svetu fenoménov. Individuum éry blahobytu, často zahľtené plytkými starosťami, kontaminované stupídnyimi radovánkami a manipulačnými mediálnymi obsahmi, skonáva. Narodilo sa v osvietenstve už ako postihnuté a dnešný liberalizmus ho usmrcuje.

Väzenská mystika nespočetných nespravodlivo perzekvovaných sa môže stať príručkou prežitia v týchto nových časoch útlaku, štátneho psychického teroru, selekcie občanov, funkčnej neslobody a prevrátenia funkcie rozumu. Ladislav Záborský a jeho *Nebeský Jeruzalem* je pre nás, aby sme nezúfali vstúpiac do noci civilizácie a kniežat'a temnoty, ktorý je už vyhodnotený von.

Rovnako dôležité sú aj slová, ktoré „sprevádzajú“ víziu Nového Jeruzalema. A počul som mohutný hlas od trónu hovoriť: „Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať; oni budú jeho ľudom a sám Boh - ich Boh - bude s nimi. Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu; ani náreku ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pomínulo.“ Tých čo zvíťazia budú v spoločnosti toho, ktorý je Alfou a Omegou, budú hľadiť na jeho tvár. Noci už nebude a nebude potrebné žiadne svetlo, lebo im bude žiariť Pán Boh a budú s ním navždy vládnuť (22, 5).

Len Božie zjavenie môže robiť jedinú oprávnenú selekciu ľudí: tí, čo majú onen znak šelmy, o ktorej sa veľa oprávnené diskutuje, nebudú mať v ňom miesto. Ján dva razy výslovne hovorí o tých, čo sa dopúšťajú ohavnosti, títo zostanú vonku (Zjv 21, 8; 22,15). Naopak, obyvatelmi Nebeského mesta budú tí, čo na čele budú mať meno, pečat' živého Boha, teda tí, čo sú zapísaní v knihe života a prišli z veľkého súženia. Taký človek

bude jesť zo stromu života a skrytej mamy, jeho meno nebude vymazané z knihy života a druhá smrť mu neublíži. Sú tu ľudia s palmou víťazstva, ktorí nemilovali svoj život na smrť, vybielili si svoje šaty v Baránkovej krvi a budú spievať pieseň víťazného Baránka. „Kto má uši na počúvanie, nech počúva, čo Duch hovorí Cirkvám!“ Túto výzvu v Apokalypse až sedemkrát opakuje sv. Ján vo vyhnanstve na ostrove Patmos.

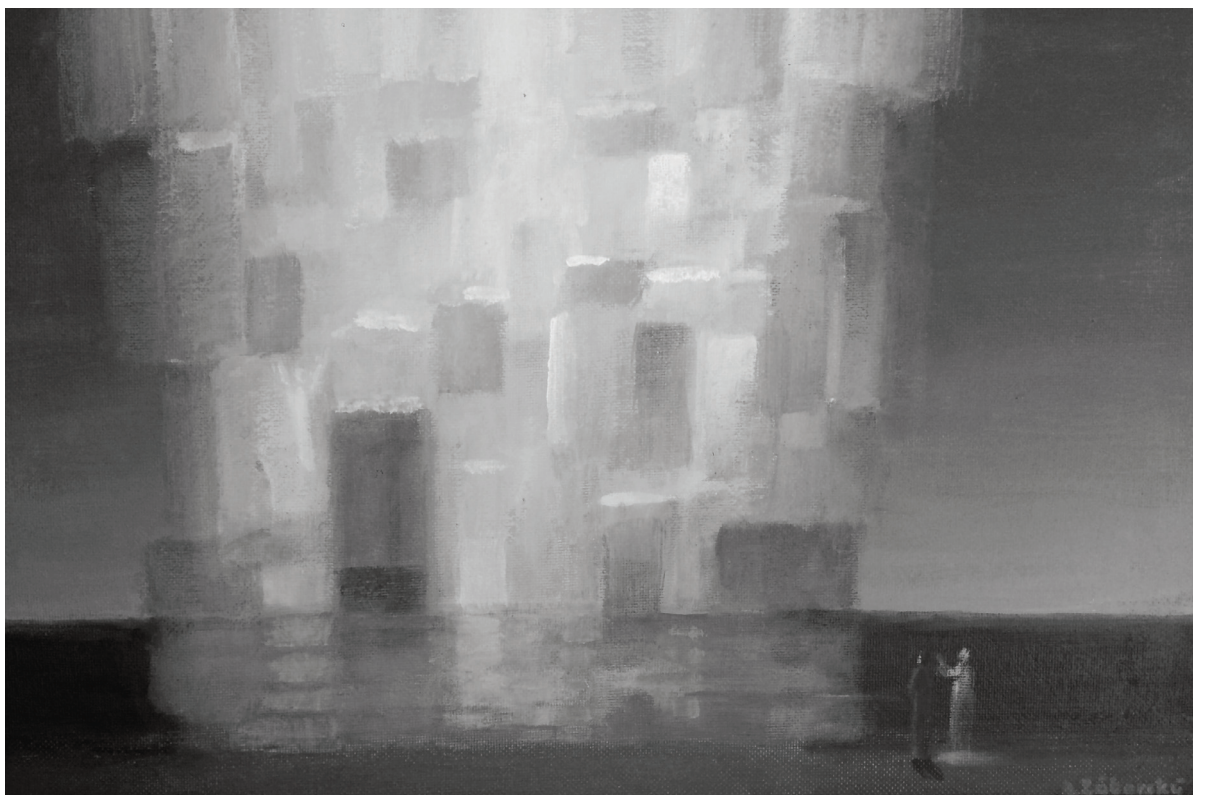
Bez súženia to nepôjde, ale máme garantované zhora, že utrpenia tohto času nie sú hodné porovnávať sa s definitívnou budúcou slávou, ktorá sa ma na nás zjavíť v Kristovi Ježišovi. Staronové rajske väbenie jedného a toho istého starého hada, že sloboda je vo veciach, ako v prípade tzv. vakcíny, sme odhalili. Vieme, že atrapy slobody ponúkané svetom, ktorý je v moci Zlého, nami síce môžu zalomcovať, ako neustále pokušenie, ktoré sa zmení na nátlak: „nastav rameno a budeš žiť!“ Ten, ktorý je v nás, je väčší ako ten, ktorý je vo svete a preto: „Pred nepriateľom ochráň nás, svoj pokoj daj nám v každý čas; nech vždy pod tvojím vedením vyhneme vplyvom škodlivým.“ Odkiaľ dnešní svedkovia Pravdy, počúvajúc Jeho hlas (Jn 18,37), postupne čeliac perzekúciám „svedkom Covidovým“, dostávajú silu nevymeniť spoločenské výhody a bezstarostný život za zradu svedomia? Od Toho, čo všetci pred nami. Z mystickej skúsenosti Táboorského svetla. Dovoľávajme sa jej, patrí nám.

Majster Záborský zdôrazňuje lásku ľudí k Bohu: „Často sa pýtam ľudí, čo treba robiť, aby sa dostali do neba. Väčšina žiaľ nevie, že treba „milovať Boha z celého srdca, z celej duše, z celej mysle a zo všetkých síl a bližného ako seba samého“. Teda zjednotiť sa s ním. To je ideál, ktorý sa snažím uskutočňovať a často ho na svojich obrazoch vyjadrujem ako úzku cestu a tesnú bránu do neba.“ Ak toto pochopíme, naozaj platí realita otvoreného Neba, z ktorého vystupuje Nebeský Jeruzalem, naša skutočná a večná vlasť, kde „Ti (Otče) neprestajne spieva na chválu plesajúci zástup našich bratov a sestier; za nimi sa aj my radostne ponáhľame na našej pozemskej púti, vedení svetlom viery“ (pieseň vďaka O sláve nebeského Jeruzalema).

PETER GREČO

Ladislav Záborský:

Nebeský Jeruzalem, akryl na sololite, cca 40 x 60cm, 1998

Drahí Slováci

Drahí Slováci... Pod týmto názvom, s podtitulom: Posolstvá Reného Baláka Slovenskému národu, vyšla v predvianočných dňoch kniha, ktorú vydalo Združenie slovenskej inteligencie v Sučanoch 2021.

Ako napísal v predslove Branislav Čech, je to prepis jeho videí, ktoré pravidelne zverejňoval a prihováral sa tak všetkým slovenským občanom i všetkým ľuďom dobrej vôle. Iničiátori tohto diela, ktoré bolo vytvorené krátko po smrti ThDr. Reného Baláka PhD., čestného člena Združenia slovenskej inteligencie (ZSI), vedca, vzdelanica, bioetika, teológa, národovca, manžela a otca rodiny, ale predovšetkým čestného a odvážneho človeka, chcú zisk z predaja knihy venovať jeho manželke a šiestim deťom, ale usilujú sa aj o odkrytie pravdy a návrat k morálnym hodnotám spoločnosti. Čitateľom sa v úvode prihovára aj historik Martin Lacko, ktorý poukazuje na možnosti manipulácie v súčasnom svete nevidaných možností, ktorej sa René Balák bránil tým, že otvorene hlásal pravdu, odhaľoval klamstvá a mocní tohto sveta sa ho usilovali umlčať aj tým, že napriek vzdelaniu (bol absolventom filozofie a teológie na Univerzite Palackého v Olomouci a postraduálneho štúdia morálnej teológie na Katolíckej Univerzite Jána Pavla II. v Lubline v Poľsku), praxi (Pôsobil na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, spolupracoval s fakultami zdravotníctva a sociálnej práce aj filozofickou na Trnavskej univerzite, je autorom viacerých publikácií), zahraničným pobytom, jazykovej vybavenosti a iným schopnostiam (publikoval zahraničných i domácich teologických a bioetických časopisoch) nenašiel zamestnanie v žiadnej inštitúcii a nezapadol do súčasného "progresívneho" sveta. Napriek všemožnej diskriminácii bol maximálne vyťažený. Jeho náhla smrť ho zasiahla na vrchole jeho bohatej činnosti 20. septembra 2021 vo veku 53 rokov hlboko zasiahla, prekvapila a ranila mnohých. Branislav Čech, predseda ZSI, ktorý je aj autorom slova na úvod vyzdvihuje prínos Reného Baláka, ktorý sa dokázal verejne postaviť proti úpadku morálky a porušovaniu práv a rozvratu spoločnosti na Slovensku, ale aj ponúkal návod, ako sa tejto situácie dostať, a to morálnym a duchovným prebudenie každého jednotlivca v spoločnosti.

V knihe sú aj homílie vdp. Igora Gajdoša zo zádušnej sv. omše v kostole sv. Cyrila a Metoda v Piešťanoch a Františka Maška z pohrebných obradov na cintoríne v Piešťanoch 24. septembra. Na posledných stranách knihy sú spomienky viacerých osobností na Reného Baláka. Na začiatku brožovanej knihy for-

Drahí Slováci...

POSOLSTVÁ RENÉHO BALÁKA
SLOVENSKÉMU NÁRODU

mátu 24 x 17, ktorá má 196 strán je obsah, nasleduje predslov, prihovor historika, slovo na úvod a 24 posolstiev, ktoré predniesol počas roka 2021. Na prvej strane je jeho čiernobiela fotografia, tiež na druhej strane knihy a na poslednej strane obálky je jeho životopis a farebný portrét.

Verejnosti bol René Balák známy predovšetkým svojimi prihovormi zverejňovanými v internetových televíziách či rádiách, ktoré boli vysoko fundované a mierili do ťažiska problému súčasnosti a vždy ponúkali riešenia a východiská z nich. Pre mnohých boli nepohodlné, pretože sa nespoliehal na mienku väčšiny, ani na názory mocných, ani funkcionárov, ale vychádzal vždy z Božieho zjavenia, z overenej praxe a morálky, ktorá je platná vždy a nie je ju možné prispôbiť požiadavkám niektorých jednotlivcov či skupín. Kniha tieto jeho prihovory a jeho hlbokú a zodpovednú prácu pre Slovensko, ale predovšetkým jeho obyvateľov pomôže zachovať aj pre budúcnosť, čo v elektronickom mediálnom priestore nie je možné vždy zaručiť, kedy možno budú problémy iné, ale východiská pre život, z ktorých vychádza, budú aktuálne vždy.

Nech Pán Boh odmení jeho obetavý a pracovitý život a nájde čím viac nasledovníkov, ktorí pochopia jeho odkaz a budú ochotní obetovať sa pre Pravdu a Dobro.

ĽUDOVIT KOŠÍK

Posolstvá Reného Baláka nie sú len obyčajnými monológmi, ale buditeľskými prejavmi a snahou o nadviazanie dialógu so všetkými, ktorí majú otvorenú myseľ a ktorým záleží na budúcnosti svojich ďalších generácií. Presvedčivo opisujú deštruktívne procesy, ktorými naši zvolení zástupcovia podkopávajú najpevnejšie piliere už nalomenej spoločnosti a nielenže poukazuje na chyby, ale ponúka aj návod, ako sa z tejto situácie dostať.

Hlavným zmyslom vydania tejto knihy je pokračovať v šírení jeho posolstiev aj knižnou formou, zachovať jeho zásadný odkaz a profesionálne zhodnotenie súčasnej „covidovo-vakcinačnej“ doby aj pre ďalšie generácie.

Zisk z tejto knihy bude venovaný manželke a šiestim deťom Reného Baláka. Všetci, ktorí budú vlastníť túto publikáciu, podporia nielen jeho rodinu, ale tiež našu snahu o odkrytie pravdy a návrat k morálnym hodnotám spoločnosti.

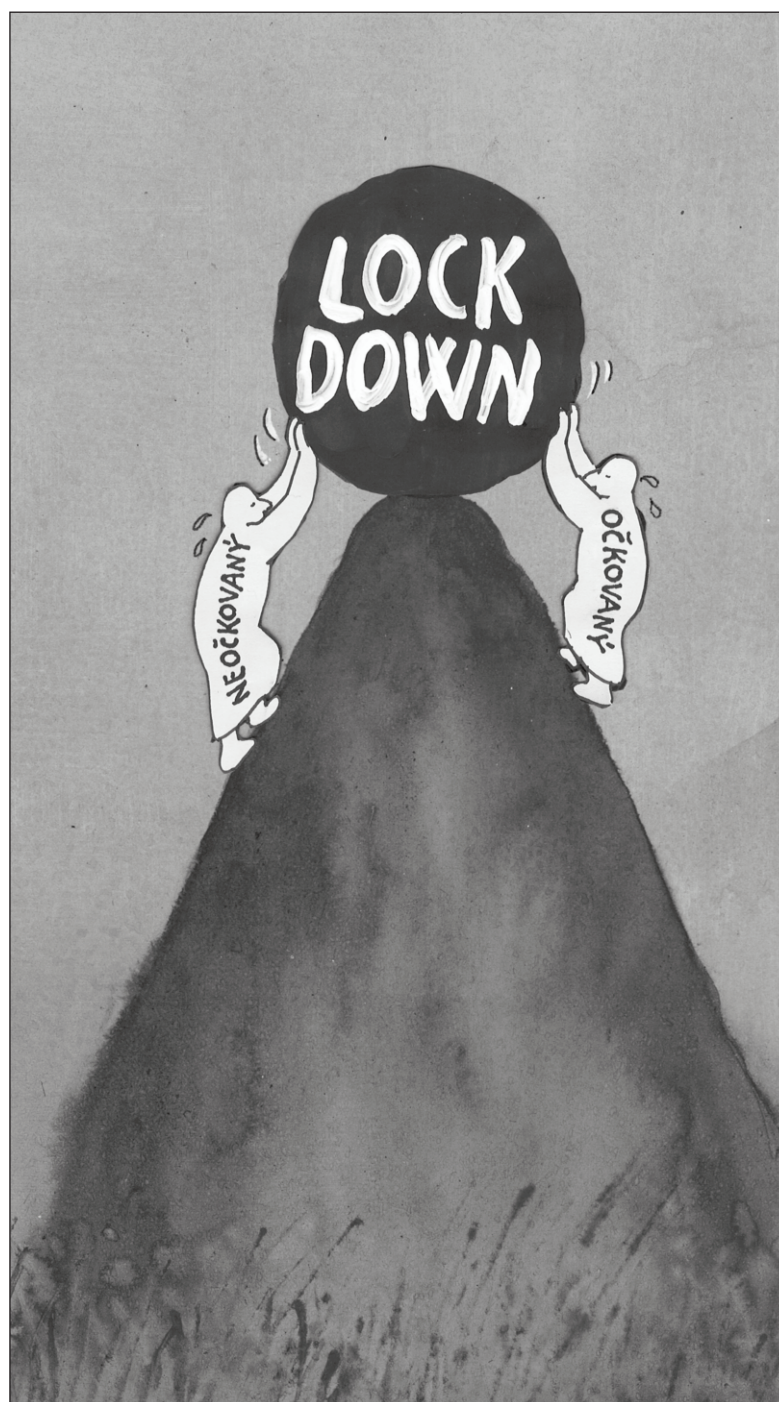
Knihu môžete obdržať, ak pošlete dar 20 eur na účet Združenia slovenskej inteligencie:

2601930296/8330

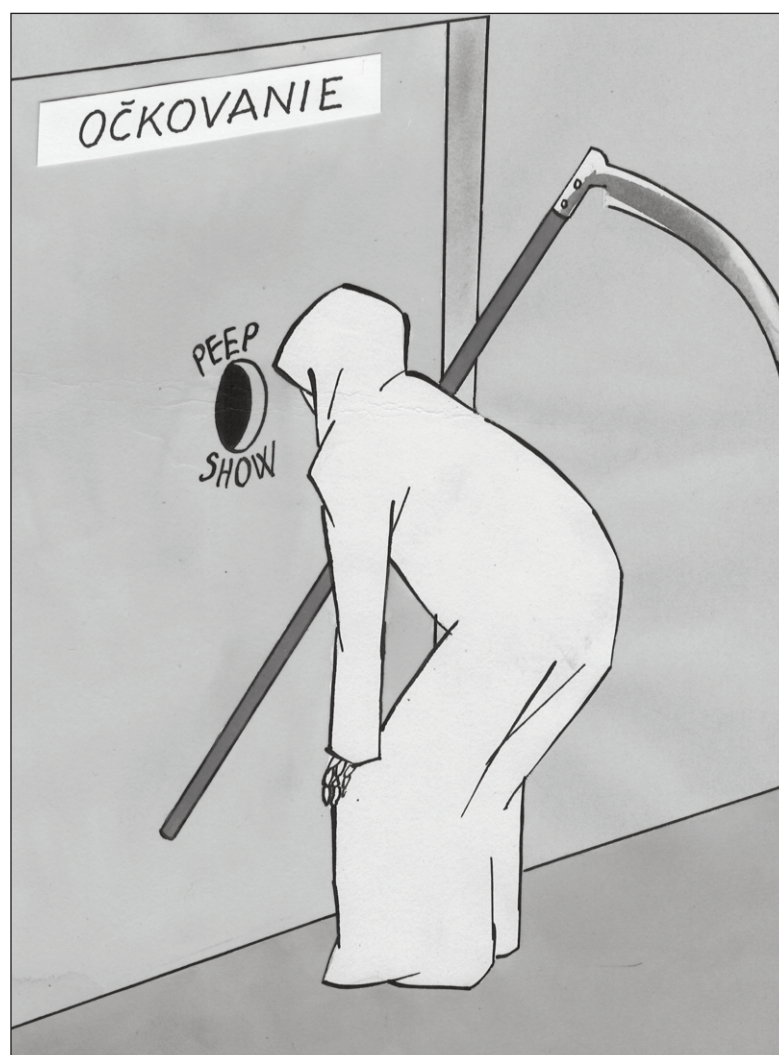
s uvedením svojho mena a na e-mailovú adresu

podpora@zsi.sk

napišete meno a adresu, kam knihu pošleme.

Zo skicára Andreja Mišanka

(Pokračovanie zo 4. a 5. strany)

Úmrtnosť v rozsahu normálnej chrípky, čo bolo v prípade covidu, a naznačil to aj Robert Koch-Institut (RKI), a neskôr potvrdili aj rôzne štúdie, bolo niečo, čo zapojené firmy nemohli potrebovať. Bez celosvetového strachu z miliónov úmrtí by sa nové vakcíny ťažko predávali.

Autor nevidí Gatesa ako surového gaunera, ktorý si chcel na kríze len zarobiť, ale skôr silného hráča vo viacvrstvovej sieti veľmi odlišných záujmov, z ktorých sa všetci pokúsili využiť situáciu globálneho núdzového stavu pre svoje vlastné ciele.

Tlačové konferencie kvôli covidu boli na dennom poriadku. Aj v minulosti pred covidom dochádzalo k masívnemu preťaženiu lekárskej praxe a nemocníc s mnohými úmrtiami počas chrípkových vln ako napr. začiatkom roka 2018. Nerobili sa však žiadne veľké tlačové konferencie, krízové tímy alebo nepretržitý poplach. Covidová hrozba bola predstavaná ako úplne nová, bezprecedentná hrozba, ktorá ale nemala podporu v číslach.

Abnormalitou v corona-kríze bolo svojvoľné používanie základných lekárskej terminov. S ochorením, ktoré virológ Christian Drosten označil za „miernu chorobu“, sa v politike a médiách zaobchádzalo podobne ako s ebolou, kiahňami alebo morom. Hovorilo sa o „infikovaných“, „podozrivých prípadoch“ a „chorých na Covid-19“, pričom vo viac ako 80 percentách prípadov boli to ľudia, ktorí mali kašeľ, nádchu alebo jednoducho nič nemali - tzv. „asymptomaticky chorí“.

Čoskoro bol do štatistik zavedený nový stĺpec „prekonal covid“ pre všetkých tých, ktorí boli pozitívni a „podarilo sa im utiecť hrobárovi z lopaty“. S uľahčením sa registroval nárast počtu týchto ľudí. Málokto si však položil otázku: Ako sa mohol niekto „uzdraviť“, kto predtým nebol chorý, ako väčšina z nich?

PCR test, ktorý vyvinul Drostenov tím, zistil síce „vírusový materiál“, ale nie ochorenie. Bol detekovaný materiál schopný replikácie alebo schopný vyvolať chorobu? Nachádzalo sa v respiračných orgánoch testovaného človeka dostatočné množstvo vírusu, aby ochorel? Alebo bola vírusová záťaž na vyvolanie ochorenia príliš nízka? PCR test so svojím jednoduchým rozdelením na pozitívny a negatívny nemohol zodpovedať na takéto zásadné otázky. Test navyše ukázal technicky falošne pozitívny pomer, ktorého skresľujúci vplyv na výsledky bol tým závažnejší, čím viac sa šírenie vírusu v populácii znižovalo, čo sa pozorovalo od apríla 2020. Správa v Deutsches Ärzteblatt z 12. júna dospela k záveru, že za určitých okolností môže PCR test vo väčšine (!) prípadov uvádzať nesprávne výsledky.

Pozitívny PCR test by sa mohol interpretovať iba ako prvý údaj o vírusovej infekcii ohrozujúcej zdravie. Nie nadarmo mnohí výrobcovia poukazovali na to, že test „nie je vhodný na diagnostiku“, ale „iba na výskumné účely“. Na spoľahlivú diagnózu boli potrebné ďalšie kontroly. Tie sa spravidla však neuskutočnili. Namiesto toho sa vo väčšine prípadov úplne spoliehalo na údajne „ultramoderný“ PCR test, ktorý odporučila aj WHO.

K nepresnosti PCR testov sa pridružila aj iná záležitosť. Do konca

a čo o nej píše nemecký novinár Paul Schreyer

marca 2020 boli chrípkové vírusy v Nemecku oveľa rozšírenejšie ako corona-vírus. Podľa virologického monitorovania Robert Koch-Institútu (RKI) založenom na údajoch z prídružených lekárskej ordinácií, ktoré sa vykonáva nepretržite mnoho rokov bez ohľadu na corona-krízu, bol v roku 2020 vo všetkých marcových týždňoch podiel pozitívnych na chrípku mnohonásobne vyšší ako podiel pozitívnych na coronu. Chrípka je pre rizikové skupiny smrteľnou chorobou. Podľa odhadov RKI zomrelo v Nemecku za posledných desať rokov na chrípku počas štyroch zim viac ako 20 000 ľudí. Chrípka a Covid-19 majú takmer rovnaké príznaky. Bez laboratórneho testu nie je možné určiť, ktorý vírus infikoval kašľajúceho, prechladnutého a febrilného pacienta. Ako aj pri chrípke tak aj pri Covide-19 môže pacient zomrieť na zápal pľúc.

Predpoklad, že všetky tieto úmrtia spôsobil corona-vírus, a nie chrípka, je iba špekulácia.

Autor si myslí, že aspoň niektorí zo zodpovedných expertov z RKI, ministerstva zdravotníctva a štátnych orgánov si boli týchto vzťahov vedomí. Skutočnosť, že okrem niekoľkých „outsiderov“ ako Wolfgang Wodarg na to nikto verejne neupozornil, je dôkazom veľkého politického tlaku. Každý odborník zo zdravotníckych inštitúcií musel vidieť, že vláda a médiá spolupracovali a nebola najmenšia možnosť protirečiť. Postaviť sa do cesty „pandemickému stroju“ si vyžadovalo vyloženie samovražedný idealizmus, pokiaľ išlo o vlastnú kariéru. Výhodnejšie bolo zavýjať s vlkami, alebo držať hubu. Táto politická a zdravotnícka situácia vytvorila pozadie pre tzv. „lockdown“, čo je rozsiahle zastavenie verejného života, o ktorom sa rozhodlo koncom marca. Autor stručne naznačuje, ako k tomu došlo.

Dňa 4. marca talianska vláda zatvorila všetky školy a univerzity a nasledujúci víkend uzavrela veľké časti krajiny. Viac ako desať miliónov občanov nesmel opustiť svoje regióny. Boli aplikované radikálne opatrenia z Číny.

V pondelok 9. marca padol DAX práve tak prudko ako po teroristických útokoch 11. septembra 2001. Vo večerných správach v Nemecku sa spomenuli prvé dve „úmrtia na coronu“ v Nemecku. Išlo o 89-ročnú ženu a 78-ročného muža, ktorý trpel na mnohé iné choroby.

Vláda v Ríme vyhlásila 10. marca celé Taliansko za zakázané pásmo. Od Milána po Palerme platil všeobecný zákaz zhromaždenia. Nikto nesmel odísť z domu okrem práce, nákupu alebo návštevy lekára. Z historického hľadiska to bolo bezprecedentné. O 18. hodine museli byť všetky reštaurácie zatvorené, spoločenský život vyhasol. Celé Taliansko sa stalo „ochranným pásmom“.

Dňa 11. marca bolo na celom svete hlásených 4 000 „úmrtí na coronu“ a podľa oficiálnych údajov ohniská choroby výrazne ustúpili nielen v Číne, ale aj v ťažko postihnutých

Južnej Kórei, a WHO prekvapivo vyhlásila krízu za globálnu „pandémiu“. Dôvody tohto rozhodnutia boli ťažko pochopiteľné.

V Nemecku sa lockdown blížil obrovskými krokmi. Bundesliga, národná svätýňa, prestala hrať. V ten istý deň, v piatok 13. marca, sa televízne správy začali „bombou“, ktorej „detonácia“ v nasledujúcich týždňoch privádzala rodiny na pokraj nervového zrútenia. Hovorca správ tichým hlasom a s miernym úsmevom vysvetlil:

„Dobrý večer, dámy a páni, vítam vás pri spravodajskom vysielaní. Milióny rodičov v Nemecku sa budú musieť od začiatku budúceho týždňa starať o svoje deti samy. Takmer všetky spolkové krajiny sa dnes rozhodli zatvoriť školy a centrá dennej starostlivosti. Cieľom je zabrániť rýchlemu šíreniu corona-vírusu“.

Vláda tým úplne znemožnila normálny život v štáte. Bez starostlivosti o deti sa život pracujúcich rodičov obrátil naruby. Vyššia stredná trieda, kde bolo veľa novinárov a politikov doma, to zvládla ako nezvyčajnú „neprijemnosť“ alebo dokonca ako „konečne mať čas pre rodinu“, ale pre zamestnancov a pracovníkov na voľnej nohe s nízkymi príjmami a malými deťmi to často znamenalo existenčný chaos. Vláda bola voči tomu viacej ako slepá. Okrem dobrých rád z Berlína neprichádzala takmer žiadna pomoc.

Navyše boli zakázané návštevy domov pre seniorov a ich obyvateľia, ktorí boli už beztak sociálne marginalizovaní, sa ocitli v úplnej izolácii a ponechaní samote. Na jednej strane bolo treba chrániť rizikové skupiny a obzvlášť starých ľudí prijatím špeciálnych predbežných opatrení, ale na druhej strane plošnými zákazmi návštev sa zmenili domovy seniorov na „izolačné väznice“.

Nasledujúci deň, v sobotu 14. marca sa v týždenníku Der Spiegel objavil na obálke obrázok s pohotovostným lekárom v ochrannom odevu, stojacom medzi plachtami nemocničného stanu. Nadpis nad obrázkom znel: „Sme pripravení?“. Vyzeralo to, akoby onedlho mal prísť koniec sveta, pričom k tomuto dátumu bolo v Nemecku zaznamenaných celkom osem (!) „úmrtí na coronu“.

V ten istý deň začal Berlín kopírovať Taliansko. Všetky krémy, kluby, veľtrhy, kiná, divadlá a kostoly zostali

zatvorené. Všetky zhromaždenia s viac ako 50 ľuďmi boli zakázané, vrátane akýchkoľvek politických demonštrácií. K „lockdownu“ došlo o týždeň neskôr.

Počas tohto týždňa priniesli televízne správy aj šokujúce obrázky zo severného Talianska. Dňa 19. marca televízne správy začali videom nekonečne dlhej kolóny vojenských nákladných automobilov za úsvitu, prechádzajúc aj cez Bergamo. Korešpondent ARD v Taliansku okomentoval to takto: „Desivý obrázok z dnešného rána v Bergame. Celá kolóna vojenských vozidiel priváža mŕtvych do krematórií. Mestský cintorín však údajne nedokázal zvládnuť tento nápor. Taliansko je v Európe naj-viac zasiahnutý corona-vírusom. Od dnešného dňa s viac ako 3 400 obeťami koróny má oficiálne viac úmrtí ako oveľa ľudnatejšia Čína. Taliansko sa tak stalo novým svetovým centrom Covidu-19.“

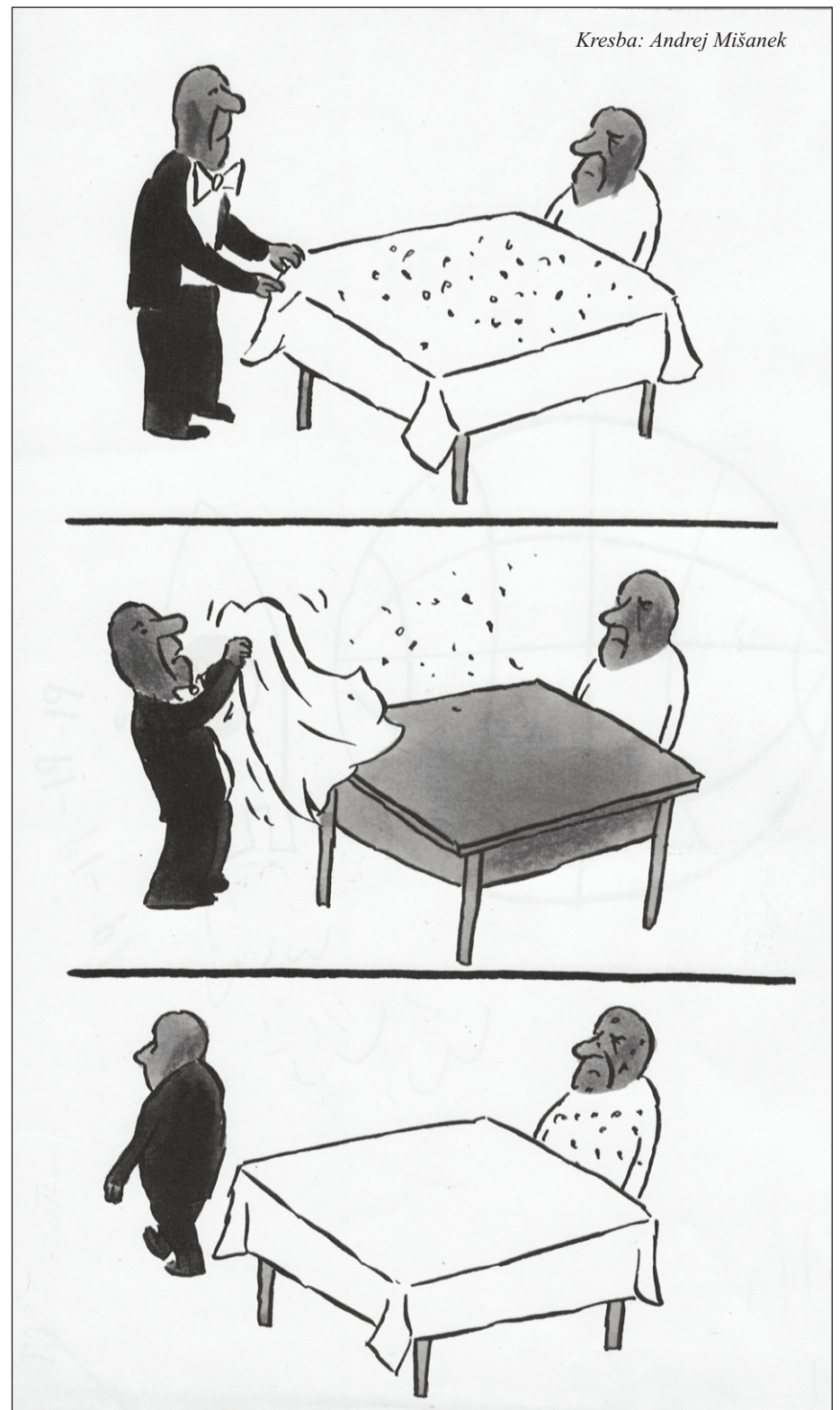
Nasledovali obrázky pacientov, ktorí nehybne viseli na hadičkách na jednotke intenzívnej starostlivosti: „V nemocniciach na se-

vere Talianska hovoria lekári a ošetrovateľský personál v týchto dňoch o „vojne“. Na mnohých miestach je počet prijatých ľudí taký vysoký, že sa lekári o všetkých nemôžu postarať. Musia sa rozhodovať, komu pomôžu a komu nie. Sú to rozhodnutia o živote a smrti. Jedna zdravotná sestra hovorí, že obeť je toľko, že nie je ani čas ich počítať.“

Tieto znepokojujúce obrázky a dramatický sprievodný text zapôsobili hlboko v kolektívnej pamäti 16 miliónov divákov, ktorí videli toto vydanie správ. Ešte aj po niekoľkých týždňoch a mesiacoch v diskusiách s kritikmi opatrení zameraných na coronu reagovali rozhorčene: Ako môžete vírus takto bagatelizovať? Nevideli ste obrázky mŕtvych a umierajúcich v Taliansku?

Tento, a jemu podobné príspevky mali neuveriteľný vplyv. Bol vyvolaný strach a najhlbšie emócie. Obrázky prenasledovali tých, ktorí ich videli. Faktami bolo sotva možné čeliť šoku spôsobenému médiami.

Príspevok bol veľmi manipulatívny, pretože implicitne naznačil tri

špekulatívne alebo dokonca falošné predpoklady. Po prvé: Nový vírus je zodpovedný za tisíce úmrtí. Po druhé: Bez vírusu by ľudia nezomreli, ale žili ďalej. A po tretie: Zdravotnícky systém v Taliansku fungoval dobre a nezrútil sa, keď boli chrípkové vlny. Nový, mimoriadne smrteľný vírus je teda výlučne zodpovedný za kolaps nemocníc.

Nič z toho nebolo možné dokázať. Taliansko trpelo vážnymi medzerami v systéme zdravotnej starostlivosti, a to aj v dôsledku úsporných opatrení po finančnej kríze. Na jedného obyvateľa pripadalo štyrikrát menej postelí intenzívnej starostlivosti ako v Nemecku. Hranica preťaženia bola teda dosiahnutá štyrikrát rýchlejšie. Dva roky predtým, s hromadnými úmrtiami počas chrípkovej vlny v roku 2018 boli nemocnice v Lombardii na pokraji zrútenia, vtedy si to však svetová tlač nepovšimla.

Pokiaľ išlo o príčiny smrti zosnulých, neboli vôbec jasné. Podľa štúdie uskutočnenej 17. marca Talianskym národným zdravotným ústavom, ktorá zahŕňala 2 000 úmrtí, 99% zosnulých s pozitívnym testom trpelo jednou alebo viacerými chorobami, 49% dokonca tromi chorobami. Iba traja ľudia nemali žiadne predchádzajúce choroby. Priemerný vek zosnulých bol 80 rokov, čo zhruba zodpovedá všeobecnej dĺžke života. Len 17 z 2 000 mŕtvych mali pod 50 rokov.

Ak by títo ľudia neboli testovaní na corona-vírus, nemocnice by boli rovnako preplnené, ale potom by sa hovorilo o „obzvlášť silnej chrípkovej vlne“, čo by nikoho v zahraničí nezaujímalo, ako tomu bolo v roku 2018. Na celoštátne núdzové opatrenia by nikto nemyslel. Prečo by aj mal? Problémom by nebol istý konkrétny vírus, ale znečistené životné prostredie a chorý, podfinancovaný zdravotný systém.

V roku 2018 došlo ku kolapsu nemocníc aj v iných štátoch, napríklad v USA, kde sa v januári toho roku museli o pacientov s chrípkou starať v nemocničných stanoch na parkoviskách (!), pretože nemocnice nezvládli nápor chorých ľudí. Aj v Nemecku došlo v pohotovostnej službe k dramatickým situáciám, ktoré podľa lekárov boli niekedy „nezvládnuteľné“. Neviedlo to však k vzniku krízových tímov a núdzových rozhodnutí. Bez vražedného vírusu utrpenie ľudí, ktorí si nemohli dovoliť špeciálne súkromné ošetrovanie a boli závislí na verejnom systéme, väčšinou nezaujímavé pre politikov, a často aj pre médiá.

Posledné kroky k lockdownu boli iba hračkou. Strach opanoval ľudí, báli sa o vlastný život a život svojich blízkych. Zábery z Talianska ich nielenže znepokojili, ale ich doslova vydesili na smrť. S takouto populáciou „na mätko“ mohlo sa robiť čokoľvek. A to sa s ňou aj robilo.

Toľko k hlavným bodom zaujímavých kníh od nemeckého novinára Paula Schreyera.

Smutnoznáme priezvisko Gates figurovalo aj pri vypuknutí špa-

nielskej chrípky, ktorou bola infikovaná tretina svetovej populácie. Zomrelo na ňu behom dvoch rokov (1918 - 1920) približne 50 miliónov ľudí. Španielska chrípka nemá svoj pôvod v Španielsku, ako by sa podľa názvu zdalo, ale v USA, a nebola ani chrípkou. Túto „chrípku“ nezapríčinil chrípkový vírus, ale baktéria, ktorá v závažných prípadoch spôsobila zápal pľúc. Podľa štúdie National Institute of Health z roku 2008 bola smrť v priebehu pandémie v rokoch 1918 - 1919 z 92,7 % vyšetrených pítiev spôsobená bakteriálnym zápalom pľúc. Prvé prípady bakteriálneho zápalu pľúc sú známe začiatkom roku 1918 vo vojenskej základni Fort Riley v štáte Kansas, kde vojakov zaočkovali experimentálnou bakteriálnou meningitidovou vakcínou. Vakcína bola vyvinutá v Rockefellerovom ústave pre medicínsky výskum v New Yorku, dnes Rockefeller University a vypestovaná v konských telách. Španielska chrípka bola vakcínačným experimentom, ktorý mal za následok najväčšiu pandémiu v histórii ľudstva a podľa odborníkov bola ešte horšia ako stredoveký mor. Milióny amerických vojakov bolo zaočkovaných týmto experimentálnym sérom. Dva milióny z nich boli poslaní na front do Európy. Bojovali v zlých hygienických podmienkach, a baktérie sa šírili všade, kam prišli. Potom sa rozšírilo, že títo vojaci prinesú domov rôzne druhy európskych chorôb, a tak sa začalo očkovanie amerického obyvateľstva. Tieto očkovacie látky sa rozdávali v celej Európe. Umierali ale len tí zaočkovaní. Zdravé ženy a muži v najlepších rokoch. Nie starí, ako by sa očakávalo pri chrípkovom víruse. Tí, ktorí to prežili sa stali tzv. „cloud adults“, t. j. prenášačmi baktérie na nezaočkovaných. Za týmto hromadným distribučným a očkovacím programom bol Rockefellerov Inštitút a vedec Dr. Frederick Gates. Podľa Fredericka Gatesa striekali vojakom náhodné dávky experimentálnej bakteriálnej „meningitidovej“ očkovacej látky.

Vtedy to bol Frederick Gates a dnes Bill Gates. Iniciátorom bol vtedy Rockefeller a dnes tak isto. Vtedy sa choroba vyvinula vo Fort Riley, v USA, dnes vo Wu-chan, v Číne. Vedúci laboratória, v ktorom podľa viacerých virológov má Covid-19 svoj zrod, je členom predstavenstva Gatesovej nadácie. Táto nadácia financuje rôzne inštitúcie, medziiným aj tie spomenuté v Schreyerovej knihe ako WHO, Univerzitu Johna Hopkinsa, Robert Koch-Inštitút, alebo aj Charité v Berlíne a médiá hlavného prúdu, napr. mesačník Der Spiegel a týždenník Die Zeit. Teda rozduchávačov coronovej hystérie. Mimochodom Bill Gates sa zaoberá aj digitálnymi kódmi, ktoré možno injikovať, a tak milióny ľudí ovládať a manipulovať.

Perspektívy do budúcnosti nie sú práve ružové!

DARINA VERGESOVÁ

RICHARD MIČUDA

Z pozostalosti

O MINÚTU 12

kým si privrel dinosaurie oko ubehlo takmer 60 miliónov rokov a už sú štvrtohory spíš

vonku nový svet na ktorý pozeráš oknom v lebke ktorú práve vyhrabali ešte živý muž mlčky pozerá na čas ktorý prepadáva neustále medzi

nezastaví ho ani ona ani druhá stráca časom chuť a schopnosť precítiť bolesť

už len pozeráš do nepríčetných diaľav vesmíru ktorý si raz vznikol a nikoho sa nepýtal či mu to nebude vadit' hoci len o trochu len o pár sekúnd

VÍKEND

víkend čaká na pozvanie na večeru čo si dáš

- hlt samoty pohár tajomného smiechu obal'ované snenie len keby tie večere netrvali tak dlho keď slnko sa miluje s hviezdami ten okamih šera ťa vždy dostane tam kam živí chodia po špičkách a mŕtvi chodia snívať o živote

obklopený davom a predsa toľko prázdnych ulíc je v tebe môžeš bežať

nikto ťa nezastaví nikto sa ťa nespýta kam ideš alebo koľko je hodín

čas už dávno spáchal samovraždu

BABIE LETO

na končekoch presvietených prstoch sa pásala kobyľka túžiaca po skoku na prstoch clivých ako neskoré leto

ornamenty tvojich prs si nechala pri rieke kobyľka skočila ostala jeseň dlhá ako rovná cesta

mlčiaci muži v dlaniach pestujú dotyky a keď príde vinobranie všetko prepíjú

OKAMIH V JAZZCLUBE

ženy ničiace si maternicu oparom zo snov fajčiacich ilúzie o znovunarodení lásky už raz vykrvácala na dreve letokruhov vesmíru v skale nechala svoju nežnú stopu

trápime deti v nádeji že pochopia to čo my nechápeme lebo nechceme zaliat' betónom mäkký chodník vhodný pre Tvoje nôžky kam pôjdeme do pahreby chcenia do dna vínneho suda

ako to máš rada

tak naozaj aby som plakal a smiala si sa naozaj

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slpost.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk – Telefonické

predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com

Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Rada by som podčiarkla: úcta, neúcta, príkazy, zákazy, prikázanie. Príbehy sú skutočné, nefalšované, zozbierané pri rôznych stretnutiach, príležitostiach, z nedávnej minulosti i súčasnosti 21. storočia.

Mládež naša, tys' držiteľkou rána! Je to jeden z veršov najväčšieho slovenského básnika P. O. Hviezdoslava. Platí to aj dnes, alebo je to zastarané? Žiaľ, prestáva platiť a pomaly zaniká, ba zanikne úplne. Mládež dneška stratila po nástupe komunistov k moci úctu ku všetkému: k tradíciám, rodičom, náboženstvu, blížnemu, učiteľom, umeniu, spisovateľom. Opiči sa po všetkom, čo prichádza zo západu alebo z východu. Už nemáme svojho slovenského Mikuláša, nahradil ho akýsi dedo Mráz v červených čizmách s fúzami, sediaci na saniach ťahaných párom mohutných jeleňov odkiaľsi z východu z ďalekej Kamčatky, aj s hosťom, jeho konkurentom zo západu Santa Klausom.

Dnešní mladí prezývajú mileniáni dali zbohom krásnym slovenským tradíciám, nevediac, že národ, ktorý svoje tradície nectí, na ne zabúda, je odsúdený na zánik. Mládež dneška číta radšej braky západnej literatúry než knihy slovenských spisovateľov. Mnohí učitelia sa sťažujú, že čítanie im robí problémy, čo sa odzrkadľuje pri slovnom vyjadrovaní. O tom svedčí aj tento vtípny príbeh zo 70. rokov minulého storočia.

Mladý 30-ročný úradník s vysokoškolským vzdelaním bol poverený privítať návštevu z cudzej krajiny. Keďže už ako žiak 6. triedy ZŠ zápasil s výslovnosťou slov so skupinou spoluhlások, dva týždne pred príchodom návštevy učil sa vyslovovať slovo „rozštvrtiť“. Celý spotený potešil sa krátkemu aplauzu a gratulácii svojich kolegov, že to akotak zvládol. Lepšie by sa uplatnil v práci ako poslíček na prenášané nejakých lajstrov z jedných dverí do druhých. Bol to syn jedného komunistického papaláša. S úsmevom na tento príbeh spomínala bývalá stará učiteľka.

Lenivosť a pohodlnosť mladých je jednou z príčin nezájmu o čítanie. Radšej uprednostňujú sedenie pred obrazovkou a prijímajú všetky ponúkané hoaxy.

Mladých náboženstvo ničím neoslovuje, i keď je zatiaľ vyučovacím predmetom. Majú možnosť navštevovať aj etiku. Náboženstvo je pre nich prežitkom, je vraj konzervatívne, plné zákazov a príkazov; a to im prekáža. Križe, symboly kresťanstva, už desiatky rokov nezdobia steny školských učební, ambulancií, pracovných miestností, mlčky čakajú niekde v zatuchnutých pivničných depozitoch na svoje vzkriesenie.

Náboženstvo ako vyučovací predmet nahradiť sa etikou nedá. Mnohí význam tohto slova nepoznajú, málo im pomáha. Jeho definícia znie: je to disciplína zaoberajúca sa morálnymi javmi – morálkou. Takáto definícia ničím neosloví bez doplnených konkrétnych príkladov, slúži na zaplátanie nejakej diery.

Zo spomienok na svoju mladosť vyberám: Úcta k rodičom a starším v minulosti bola vštepovaná deťom od malička. Dnes sa to málo nosí. Najčítanejšou knihou rodiny bola Biblia-Písmo sväté, časopisy s náboženskou tematikou: Svätá rodina, Hlasy z domov a a misií, Posol Božského srdca a ďalšie. Pod dozorom 90 ročného starého otca sme všetky 4 deti pravidelne každú nedeľu popoludní čítali Bibliu a s otvorenými ústami

počúvali jeho podrobné vysvetľovanie. Bol príkladným vychovávateľom. Ako deti prechovávali sme k nemu bezhraničnú úctu. Keď stratil zrak, pretekali sme sa v jeho spre-vádzaní do kostola vzdialeného 2 km peši.

Rodičom sa vykalo, nie tykalo ako dnes. Pred odchodom z domu na dlhšiu dobu (na štúdium, do internátu), sa im bozkávala ruka. Pred vianočnou a veľkonočnou spoveďou sa robilo odprosovanie proti previneniu.

Školopovinné deti týchto čias na dedinách nepoznali slovo nuda. Po príchode zo školy odložili svoje tašky a prečítali si odkaz otca. Znel takto:

Spoznali dietky mamičku po dychu, spoznali a plesali.

A drobučký biely kvietok, v ktorom našli útechu,

matkinou dušičkou nazvali.

Ak by sme dnes urobili na školách anketu od 10 do 18 rokov s otázkou „Ako znie 4. Božie prikázanie?“, dostali by sme asi tieto odpovede: naši sú ateisti, to je hlúpa otázka, náboženstvo neuznávam atď. Taká by bola vizitka rodičov a takmer celej spoločnosti, ak tvrdíme, že sme kresťanská krajina, ako uvádzame aj v rôznych dotazníkoch. Odpoveď na otázku o 4. Božom prikázani znie: „Či otca svojho i matku svoju“.

Skutočné životné príbehy ľudí na zamyslenie a poučenie

„Jožko, prídi poobede do chotára na Ignerku (je to časť chotára), tam nás nájdeš, budeš s nami okopávať, motyka je nabrušená. Až po príchode naspäť úlohy si napíšeš!“ Príkaz otca bol svätý. Každé dieťa ho muselo rešpektovať.

Pozná dnes mladá generácia slovo príkaz? Pomôže táto definícia: Je to autoritatívne nariadenie na vykonanie niečoho (napríklad, okopávať zemiaky). Pozná obsah slova zákaz? Tiež pomôže definícia: Prejavenie, že sa niečo nesmie robiť (napríklad, kraďnúť).

Bagatelizovanie náboženstva a jeho vyučovania je jednou z hlavných príčin neslušného správania sa mladých vôbec. Najmä na školách: odvrávanie a zosmiešňovanie učiteľov, neslušné správanie na uliciach, futbale, súdnych pojednávaníach, v obchode, dopravných prostriedkoch a už aj v kostoloch, z ktorých si niektoré menšie deti urobili malý butik. Nosia si so sebou ovocie a maškrtky, džúsy a tam ich konzumujú, čím prítomných v chráme vyrušujú. Múdry rodič na nasýtenie detí pamätá už pred odchodom na bohoslužby.

Slovo úcta sa dnes medzi mladými málo skloňuje. Vedia, že o čom to je? Slovník hovorí, že je to uznanie autority, vážnosti k starším, k národným pamiatkam, rodičom, človeku, učiteľom atď. Niekoľko otázok adresovaných mladým: uvoľniš miesto starším, chorým, matkám s deťmi, vážiš si autoritu učiteľa, pozdravíš ho pri stretnutí alebo otočíš hlavu na druhú stranu, upozorniš deti, ktoré čmárajú po pomníku padlých, uprednostniš knihu našich slovenských autorov pred západným brakom, starších ľudí v obchode, posieľaš k meninám, narodeninám pozdravy svojim príbuzným atď.? Ak odpoviete na väčšinu otázok kladne, viete, čo znamená úcta.

Toto slovo preniká aj veršami básne, ktoré si určite niektorí 80 roční ešte pamätajú zo školských lavíc nižších ročníkov:

Zomrela matka a bola pochovaná.

Tri dietky po nej zostali.

A prichádzali každú chvíľu rána a matku svoju hľadali.

Liuto bolo matke svojich detí a duša jej sa vrátila.

Premenila sa v drobučký biely kvietok, ktorým svoj hrob prikryla.

Lenivosť mladých vystihuje tento príbeh, ktorý prerozprávala 80 ročná pani: Z rodnej dediny prestáhovala som sa do mesta T., zaumienila som si skultúrniť záhradku pred bytovkou, ktorá bola zakvitnutá burinou. Lenže nemala som motyku a chcela som si ju od niekoho požičať. Oslovila som troch asi 16 ročných. Vysmiali ma. „Teta, čo ste z neba spadli, u nás motyka? My sme nepišli do mesta okopávať, ale sa zabaviť. Preto sme otcovi z domu utiekli, lebo nás naháňal humno okopávať. Prišli sme si užiť. Naším heslom je sloboda, šport, zábava a sexuálne radovánky“. Neúcta k práci rastie, bude rásť,

otca nenávidel, málokedy ho navštevoval, a nikdy mu nepomáhal. Dostal prezývku „Krutý“, čo vystihovalo jeho povahu.

S pohrebom sa meškalo, lebo kňaz čakal na príchod Adama. Ten neprichádzal. Nakoniec sa konal pohreb aj bez neho. Keď vkladali rakvu otca do hrobu a zaznela pieseň kňaza „Rozlúčme sa s týmto telom a pochovajme ho s pokojom v nádeji na jeho vzkriesenie“, prechádzal blízkyom chodníkom syn Adam a zakričal: „Len hlboko hlboko ho zahrabte!“ Oči všetkých zhromaždených zaplakali nad krutosťou Adama a spolu s nimi slzilo aj celé

a tak naša malá krajina bude nútená hľadať a dovážať pracovníkov zo zahraničia.

O tom, ako trávili mladí študenti svoj voľný čas v meste P.: stará pani z činžiaku nosila vo vedre z 3. poschodia vodu a polievala malý stromček. Sledovala ju skupina chlapcov z činžiaka oproti a vymyslela si tento nebezpečný žart: nahuckali na ňu psika – mladú dogu, ktorá sa rýchlosťou vlaku na ňu rútila. Volala o pomoc. Spadla, poranila si chrbticu. Chlapčiská vidiac, že je zle, ako blesk sa rozprchli ulicami mesta. Stará pani sa vrátila naspäť do svojho domčeka. Na otázky ľudí, prečo sa vrátila, odpovedala: „Chcem žiť v pokoji, a nie medzi zvermi“.

Pred „jazykom“ mladých dneška si slušný človek musí zakryť uši. Je plný expresívnych slov, ktoré používajú najmä štamgasti 4. cenových skupín, ale aj „biele goliere“, ba v poslednej dobe aj poslanci bez hanby, o čom sa písalo aj v časopise Plus 7 dní.

Mladá matka so 6 ročným synčekom stojí pred výťahom a ten vzorne čaká na matkin pokyn: „Čo stojíš ako k... , pohni kostrou, lebo prichádzajú ďalší!“ Chlapček zosmutnie. Nedalo mi mlčať. Otočiac sa k matke vravím: „Taký jazyk používate so svojim dieťaťom?“ „Starajte sa sama o seba, lebo máte toho veľa za sebou, ale málo pred sebou“, čím mi dávala najavo môj vysoký vek. Nikto sa ku mne nepridal, správajú sa podľa hesla „dáš pokoj, máš pokoj“.

V minulosti na odstraňovanie podobných neduhov (roky 40. a 50.) sa v školách používali tzv. Tabule hanby. K menu žiaka sa pripisovali body „hanby“, ktorý žiak ich za mesiac najviac nazbieral, jeho rodičov pozval triedny učiteľ ba aj riaditeľ školy na pohovor. Malo to svoj účinok. Dnes by podobný postup neobstál, lebo rodičia dneška od malička svoje deti hýčkajú, rozmaznávajú, obhajujú ich prečiny, čím svojim deťom škodia.

O človeku s kamenným srdcom hovorí príbeh z dediny V. Pohreb na dedine býval v minulosti veľkou udalosťou, prichádzali naň nielen príbuzní, celá dedina, ale aj ľudia zo susedných obcí. Bol to pohreb 75 ročného otca, ktorý zanechal svojho jediného syna Adama. Ten svojho

zamračené nebo.

Z nedávnej minulosti sa zachovalo toto príslovie: Skôr vychová jeden rodič 10 detí, ako 10 detí jedného rodiča. S týmto sa dnes často stretávame: Mladí rodičia z mesta odišli bývať na dedinu a postavili si tam domček. Túžili po veľkej rodine; hovorili, že 1 dieťa je pre strach, 2 pre istotu, 3 pre radosť a 4 akurát dosť. Rodičia sa o svoje deti príkladne starali. Otec pracoval na stavbách a matka v domácnosti. Zápasili s každou korunou, no hladom netrpeli. Deti boli usilovné, spôsobovali radosť. Všetky 4 deti dosiahli vysokoškolské vzdelanie a dobré uplatnenie v zamestnaní. Otec ochorel, lieky žiadali veľa peňazí, preto ich matka poposila o peňažnú pomoc. Krutý odpovedal syna lekára znela: „Mala si si šetriť peniaze na zlé časy, keď sme boli ešte malí a nemusela si dnes od nás žobrať.“ Začínajú si budovať kariéru, nemáme svoj dom, auto, chceme navštevovať cudzie krajiny a užívať. Matka ťažko ochorela, otec zomrel. Syn inžinier na pohreb nepišiel. Dôvod: dôležité rokovanie v podniku so svojimi zamestnancami. Posledný dvaja pracujúci v modelingu v zahraničí prišli na pohreb s 30 minútovým meškaním.

Železným klincom krutosti je prepichnutý posledný príbeh:

Deväťdesiatročný ročný muž po smrti svojej manželky býval sám. Nemal nikoho. Na život v penzióne si zvyknúť nemohol, vrátil sa naspäť do svojho bytu na činžiak v meste Z. Jeho príbuzný z tretieho kolena sa mu ponúkol za opatrovateľa. Starý bol rád a prepísal svoj byt na neho. Týždenne raz mu prinášal jedlo, čisté oblečenie, robil nákupy, čistenie bytu. Po niekoľkých mesiacoch nepišiel vôbec. Starý začal chradnúť, bol vyhladovaný, zoslabnutý. Rozhodol sa, že pôjde na nákup do obchodu. Domov sa už nevrátil. Ležal na chodníku bez známok života zvierajúc v ruke plátené vrečko s bochníkom chleba.

Kto je zodpovedný za tieto všetky a pribúdajúce nešťastné príbehy? Lakonická odpoveď je: Všetci (ja, ty, vy, ale aj celá naša spoločnosť a vláda, ktorej sme odovzdali svoj mandát, aby múdro a spravodlivo vládla a usmerňovala našu malú krajinu).